

**ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ.
ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ**

ΕΥΜΟΡΦΙΔΟΥ ΠΑΡΘΕΝΑ

Τα τελευταία χρόνια η κατασπατάληση των φυσικών πόρων, η ανεξέλεγκτη αύξηση της παραγωγής και της κατανάλωσης, η ασυγκράτητη και ασύμμετρη οικονομική ανάπτυξη, η ληηλασία του φυσικού πλούτου οδηγούν αναμφίβολα στην υποβάθμιση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος.

Σε σχέση και με τα παραπάνω η διαχείριση των απορριμμάτων αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα περιβαλλοντικά προβλήματα που απασχολούν τη διεθνή κοινότητα. Το πρόβλημα της διαχείρισης, όμως, αντιμετωπίστηκε με προσήκουσα σοβαρότητα μόνο την τελευταία δεκαετία, μετά από τις πιέσεις και τις κεντρικές νομοθετικές ρυθμίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και την αναγνώριση από τους εγχώριους φορείς των επιπτώσεων της περιβαλλοντικής ρύπανσης στον τουρισμό, την τοπική ανάπτυξη και την οικονομία γενικότερα.

Είναι προφανές ότι ένα ορθολογικό σύστημα διαχείρισης αποτελεί συλλογική ευθύνη όλων των αρμοδίων φορέων, συμπεριλαμβανομένων των υπουργείων, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των ευρωπαϊκών οργάνων. Συγκεκριμένα, όμως, οι ΟΤΑ είναι οι αποκλειστικά αρμόδιοι φορείς διαχείρισης. Εφόσον η διαχείριση των απορριμμάτων, ως περιβαλλοντικό πρόβλημα, παρουσιάζει έντονη γεωγραφική διασπορά, ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικός. Η τοπική αυτοδιοίκηση, εξάλλου, έχει σίγουρα μεγαλύτερη δυνατότητα παρακολούθησης και ελέγχου τέτοιων προβλημάτων, γιατί βρίσκεται κοντά σε αυτά.

Για να κατανοήσει, όμως, κάποιος την έννοια της πολιτικής διαχείρισης των απορριμμάτων θα πρέπει να διερευνήσει πρωταρχικά τα χαρακτηριστικά που περικλείει μια τέτοια απόφαση. Κι αυτό γιατί η ορθολογική απόφαση και δράση συνιστούν αλληλένδετες και αμοιβαία εξαρτώμενες συνθήκες και μεταβλητές της διοικητικής αποτελεσματικότητας.

Ως απόφαση ο Herbert Simon θεωρεί την πολύπλοκη και σύνθετη διαδικασία της επιλογής μεταξύ εναλλακτικών που παρουσιάζονται ως περισσότερο ή λιγότερο πρόσφορες για την επίτευξη ορισμένων στόχων.¹ Όταν ένα σύστημα², λοιπόν,

¹ Βλ. Αντ. Μακρυδημήτρης, Θεωρία των αποφάσεων, Θεωρητικά Παραδείγματα και Οργανωτικές Συνιστώσες στη Διαδικασία των Αποφάσεων, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1989, σ. 11 και H. Simon, "A Behavioural Model of Rational Choice" στο Alexis-Wilson, Organizational Decision Making, pp. 174-184.

² Ένα σύστημα μπορεί να είναι είτε ευδιάκριτο, π.χ. μία τυπική οργάνωση, όπως είναι ένα υπουργείο, είτε δυσδιάκριτο, όπως π.χ. το εξωτερικό εμπόριο, είτε αόρατο, όπως π.χ. η παραοικονομία. Για τις

αποφασίζει, επιλέγει την προτιμητέα κατάσταση. Κάτι τέτοιο, βέβαια, προϋποθέτει ότι το σύστημα : α) γνωρίζει το περιβάλλον του μέσω της πληροφορίας, β) έχει επίγνωση της συμπεριφοράς των «τελεονομικών» συστημάτων³ και της θεωρίας ελέγχου (control theory), γ) διαθέτει κριτήρια αξιολόγησης των εναλλακτικών λύσεων και δ) διαθέτει δίκτυα επικοινωνίας προς τα μέσα και προς τα έξω.⁴

Ειδικότερα, για το πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων, ο λαμβάνων τις αποφάσεις καλείται να δράσει άμεσα ή να διαμορφώσει μια πολιτική έχοντας περιορισμένη πληροφόρηση προκειμένου να προκαταλάβει μια αρνητική, αλλά αβέβαιη επίπτωση μακροπρόθεσμα. Γενικά, πολλά περιβαλλοντικά προβλήματα απαιτούν βραχυπρόθεσμη δράση, αλλά τα αποτελέσματα της δράσης εμφανίζονται στην επόμενη γενιά και ίσως αργότερα. Έτσι, στην περίπτωση της κατασκευής ενός ΧΥΤΑ, μία πιθανή μόλυνση του υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα από κάποια διαρροή του στεγανοποιημένου πυθμένα θα εμφανιστεί αρκετά χρόνια μετά το πέρας της κατασκευής του. Για το λόγο αυτό χρειάζονται εύπλαστες πολιτικές και προγράμματα, έτσι ώστε να γίνονται αναπροσαρμογές όταν υπάρχουν νέες πληροφορίες. Πάντως, οι πολιτικές δεν μπορούν να είναι πολύ ελαστικές, γιατί θα διαστρεβλώνονται στην πράξη από τις πιέσεις των stakeholders (μετόχων) όλων των πλευρών.⁵

Πότε, όμως, μια απόφαση είναι και δίκαιη; Κατά μια άποψη, δίκαιο είναι το νόμιμο. Σύμφωνα με τον τρίτο τύπο (ιδεότυπο) νομιμοποίησης της εξουσίας, που είχε επεξεργαστεί στην πολιτική κοινωνιολογία του ο Max Weber, η βάση νομιμοποίησης της νομικής – ορθολογικής εξουσίας ερείδεται στο κριτήριο της νομιμότητας των επιταγών. Στο γεγονός, δηλαδή, ότι αυτές προέρχονται από την κατάλληλη πηγή, το αρμόδιο όργανο, και συμφωνούν και εναρμονίζονται με ορισμένους κανόνες ή όρους που τις προβλέπουν και τις ρυθμίζουν. Άρα η νομιμότητα παράγει νομιμοποίηση.⁶

Όμως, για τον Niklas Luhmann το ουσιαστικό περιεχόμενο των αποφάσεων διαμορφώνεται επί των προϋποθέσεων και των «προκειμένων» (premises, κατά τον Herbert Simon)⁷, που θέτουν οι κανόνες της διαδικασίας. «Για μια νομιμοποίηση

θεμελιώδεις αρχές της συστημικής θεωρίας βλ. σχετικά στο Μ. Δεκλερή (επιμ.), Διοίκηση Συστημάτων, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1989, σσ. 43-48.

³ Εκείνα, δηλαδή, που σχεδιάστηκαν για την επίτευξη ορισμένου σκοπού.

⁴ Βλ. Μ. Δεκλερή, ό.π. σ. 31.

⁵ Βλ. Harvey A. Averbach, “Good and Bad Practice in Modern Policy Analysis”, μτφ. Χαιρέτης Γιώργος.

⁶ Βλ. Παντ. Τερλεξής, Ο Καπιταλισμός στα όριά του, τομ. 2, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1999, σσ. 241επ., και Ν.Χ. Τάτσης (επιμ.), Max Weber- Ερμηνευτικά κείμενα, εκδ. Οδυσσέας, Αθήνα 1998, σσ. 106 επ.

⁷ Βλ. Η.Α. Simon, Administrative Behavior, A study of decision making processes in administrative organization, 3η εκδ., The Free Press, NY 1975, p. 79.

μέσω της διαδικασίας, η πλήρης διαφοροποίηση και η αυτονομία (της διαδικασίας) έχουν θεμελιώδη σημασία, ακριβώς γιατί ανοίγουν το δρόμο σε εναλλακτικές δυνατότητες που μειώνουν την πολυπλοκότητα της συμπεριφοράς των δρώντων». ⁸ Η αυτονομία της διαδικασίας και ο ουδέτερος και ανοιχτός χαρακτήρας της ως προς τα αποτελέσματα είναι στοιχεία που όχι μόνο δεν αποτρέπουν τη συμμετοχή σε αυτήν, αλλά αντιθέτως αυξάνουν τις πιθανότητες αποδοχής του τελικού αποτελέσματος. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι ακόμη και εκείνοι που βλάπτονται είχαν τη δυνατότητα να εκφράσουν και να επηρεάσουν με την άποψή τους, λόγω της ανοιχτής ως προς την τελική έκβαση διαδικασίας. Η συνέπεια όλων αυτών είναι ότι η διαδικασία λειτουργεί ως μηχανισμός απορρόφησης των ενστάσεων και της δυσαρέσκειας και ως μηχανισμός παραγωγής νομιμοποίησης.

Η σημαντικότητα της συμμετοχής στη διαδικασία της απόφασης διαφαίνεται στην περίπτωση της χωροθέτησης του Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) Κατερίνης από την έντονη αντίδραση των κατοίκων των τριών κοινοτήτων ⁹ που γειτνιάζαν με την προτεινόμενη θέση του ΧΥΤΑ. Στα πρακτικά του Νομαρχιακού Συμβουλίου της 11/1/1995, όπου και συζητήθηκε πρωταρχικά το θέμα της χωροθέτησης, οι τρεις κοινότητες τόνιζαν το ότι δεν ρωτήθηκαν εξ αρχής και δεν έλαβαν μέρος στη σχετική διαδικασία.

Επομένως, όλη η προηγούμενη ενημέρωση και η δυνατότητα συμμετοχής στις αποφάσεις ρυθμίζει τη σχέση εξουσίας και προσδιορίζει την κοινωνική και πολιτική διαφοροποίηση, καθώς, σύμφωνα με μια βασική αρχή της κυβερνητικής, ένα σύστημα πλουσιότερο σε πληροφορία και φτωχότερο σε ενέργεια διευθύνει κάθε άλλο πλουσιότερο σε ενέργεια και φτωχότερο σε πληροφορία. ¹⁰ Θα έπρεπε, λοιπόν, να υπάρχει πληροφοριακή ανατροφοδότηση (retroaction informationnelle) ανάμεσα στους ιθύνοντες (πηγή) και τους κατοίκους (ακροατήριο). Η αντίδραση του ακροατηρίου να συλλαμβάνεται, δηλαδή, από την πηγή του αρχικού μηνύματος. Υπάρχει όμως εδώ και μια εναλλασσόμενη διαφοροποίηση θέσεων, η οποία οφείλεται στην λεγόμενη «πολυλειτουργικότητα» των προηγούμενων στοιχείων. ¹¹

⁸ Βλ. Niklas Luhmann, Νομιμοποίηση μέσω διαδικασίας, (μετ. Κωνσταντίνος Βαθειώτης), εκδ. Κριτική, σειρά: Γλώσσα-Θεωρία-Πράξη, Αθήνα 1999, σ. 123.

⁹ Πρόκειται για τις κοινότητες Νέας Τραπεζούντας, Χράνης και Κάτω Αγιάνη.

¹⁰ Χαρακτηριστικό παράδειγμα συνεργασίας των δύο αυτών συστημάτων είναι εκείνη του Asterix, σύστημα πλούσιο σε πληροφορία, και του Obelix, σύστημα πλούσιο σε ενέργεια. Για τη σχέση πληροφορίας και εξουσίας βλ. σχετικά Α.-Ι.Δ. Μεταξάς, Πολιτική Επικοινωνία, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1976, σσ. 12-13, 54-55.

¹¹ Βλ. Α.-Ι.Δ. Μεταξάς, ό.π. σσ. 17-18.

Έτσι ο πρόεδρος ή ο πάρεδρος κάθε κοινότητας, καθώς και άλλοι υπεύθυνοι της Επιτροπής Αγώνα αποτελούν ταυτόχρονα και ακροατήριο της αυτοδιοίκησης και πηγή των πληροφοριών για τους κατοίκους των κοινοτήτων.

Τελικά, εκείνο που έχει τη μεγαλύτερη σημασία για τη διαδικασία της απόφασης, κατά τον Luhmann, είναι «η αβεβαιότητα για την έκβαση. Αυτή η αβεβαιότητα αποτελεί την κινητήριο δύναμη της διαδικασίας, τον πραγματικά νομιμοποιητικό παράγοντα».¹² Όλοι οι δρώντες βρίσκονται στην «αρχική κατάσταση» της διαδικασίας πίσω από «το πέπλο της άγνοιας» (veil of ignorance) όσον αφορά την τελική έκβαση, έχοντας την ίδια πιθανότητα να είναι είτε νικητές, είτε ηττημένοι.¹³

Ταυτόχρονα, οι γενικότερες προσδοκίες των ατόμων είναι εκείνες που προσδιορίζουν και το είδος των σχέσεών τους. Στην πολιτική, όμως, ένας από τους παράγοντες που καθορίζει τις προσδοκίες αυτές είναι η κυβερνητική απόδοση ή πολιτική. Γι' αυτό και μπορούμε να πούμε ότι μία πολιτική σχέση καθορίζεται, μεταξύ των άλλων, και από τον τύπο της πολιτικής που διακυβεύεται.¹⁴ Υπάρχουν τρεις μεγάλες κατηγορίες δημόσιας πολιτικής: η διανομή, η ρύθμιση και η αναδιανομή.

Στην περίπτωση της χωροθέτησης του ΧΥΤΑ η σχετική απόφαση είναι κυρίως ρυθμιστική.¹⁵ Οι ρυθμιστικές πολιτικές είναι ειδικές και ξεχωριστές όσον αφορά στον αντίκτυπό τους, δεν μπορούν όμως να διασπασθούν, κάτι που είναι τυπικό για τις διανεμητικές πολιτικές. Εκείνο που ξεχωρίζει τις δύο πολιτικές είναι ότι βραχυπρόθεσμα η ρυθμιστική απόφαση εμπεριέχει μια άμεση επιλογή ως προς το ποιος θα είναι ικανοποιημένος και ποιος αποστερημένος. Εδώ υποδηλώνεται μια διαμάχη ανάμεσα στους δύο τελευταίους, ενώ στις διανεμητικές αποφάσεις ο χαμένος και ο αποδέκτης δεν χρειάζεται να έρθουν ποτέ σε άμεση αναμέτρηση. Εξάλλου, η ρυθμιστική «αρένα» σχετίζεται με την πλουραλιστική σχολή, εφόσον εμφανίζεται να στοιχειοθετείται από πολλαπλές ομάδες, που οργανώνονται γύρω από εφαιπόμενα συμφέροντα ή «κοινά συμφέροντα», κατά τον David Truman. Έτσι, ενώ η βάση της συμμαχίας στις διανεμητικές πολιτικές είναι τα μη κοινά συμφέροντα (αλληλοβοήθεια / log-rolling), στις ρυθμιστικές πολιτικές υπάρχει τελείως

¹² Βλ. N. Luhmann, ό.π., σ. 183.

¹³ Βλ. John Rawls, A Theory of Justice, Oxford UP, 1973.

¹⁴ Βλ. Theodore J. Lowi, American Business, Public Policy, Case-studies and Political Theory, World Politics 6 (4) 1964, p. 688, (μτφ. Παρθένα Ευμορφίδου).

¹⁵ Αναφέρεται ότι είναι κυρίως ρυθμιστική, γιατί εμπεριέχει και διανεμητικά στοιχεία, όπως θα εξηγηθεί στη συνέχεια.

διαφορετική βάση. Πάντως, ο Theodore J. Lowi παραδέχεται ότι κάποια στοιχεία διανεμητικής πολιτικής εμπεριέχονται στις ρυθμιστικές αποφάσεις, γιατί οι πολιτικοί ηγέτες προσπαθούν να διασπάσουν τις πολιτικές, εφόσον αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος να παρέχουν προστασία και να αποφεύγουν τις διαμάχες.¹⁶

Ο James Q. Wilson, όμως, είναι εκείνος που έκανε κριτική στην προηγούμενη κατηγοριοποίηση του Lowi και μίλησε για έμμεση συνύπαρξη στοιχείων από ρυθμιστικές και διανεμητικές αποφάσεις. Θεωρεί τη διατύπωση του Lowi τολμηρή και εφευρετική, αλλά ταυτόχρονα διφορούμενη και ατελή. Πιστεύει ότι είναι δύσκολο να ξεχωριστούν οι τρεις «αρένες» της δύναμης εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις.¹⁷ Στη συγκεκριμένη περίπτωση του ΧΥΤΑ Κατερίνης μπορούμε να θεωρήσουμε τα αντισταθμιστικά οφέλη, τα οποία υπόσχονται οι υπεύθυνοι στις διαμαρτυρούμενες κοινότητες, ως στοιχεία διανεμητικής πολιτικής. Τα οφέλη αυτά έχουν απώτερο σκοπό να μη φέρουν σε διαμάχη τις δύο αντικρουόμενες πλευρές, κάτι που έχει αναφερθεί ως χαρακτηριστικό της «πατρωνίας» ή διανεμητικής πολιτικής, εφόσον σε αυτές ο ικανοποιημένος και ο στερημένος δεν έρχονται σε άμεση αντιμετώπιση.¹⁸ Επίσης, ο Wilson διατυπώνει την άποψη ότι οι διανεμητικές πολιτικές προκαλούν τη δραστηριότητα μικρών οργανώσεων ή ακόμη και ξεχωριστών ατόμων, τα οποία επιδιώκουν ένα ξεχωριστό όφελος στη βάση του «ο καθένας για τον εαυτό του».¹⁹ Έτσι, και στις όλες αντιδράσεις που εγείρονται κατά της χωροθέτησης του ΧΥΤΑ Κατερίνης (Επιτροπή Αγώνα²⁰) προστίθενται και οι ενστάσεις ιδιωτών ξεχωριστά.²¹

Το ότι, πάντως, δημιουργούνται οι δύο ομάδες που προαναφέραμε, η ικανοποιημένη και η αποστερημένη, σημαίνει ότι κάποιος θα έχει ορισμένο κόστος και κάποιος ορισμένο όφελος. Κάτι τέτοιο παραπέμπει στη θεωρία των αξιών (value theory) και την αξιολογική ανάλυση (value analysis) που είναι ουσιώδη στοιχεία της θεωρίας των αποφάσεων, κι αυτό γιατί αποφασίζουμε και πράττουμε μέσω των αξιών. Με την βοήθεια της αξίας ως κριτηρίου ή «ελκυστού» ο αποφασίζων είναι σε

¹⁶ Οι πολιτικοί δρώντες, όπως και οι οικονομικοί, πιθανόν να βλέπουν τον ανοιχτό συναγωνισμό ως το αναγκαίο κακό ή το τελευταίο καταφύγιο, που πρέπει να αποφύγουν με οποιοδήποτε κόστος. Για όλα τα παραπάνω βλ. T.J. Lowi, ό.π., pp. 689-699 (μτφ. Παρθένα Ευμορφίδου).

¹⁷ Βλ. James Q. Wilson, *Political Organisations*, NY Basic Books 1973, p.328 (μτφ. Παρθένα Ευμορφίδου).

¹⁸ Βλ. T.J. Lowi, ό.π., p. 690.

¹⁹ Βλ. J.Q. Wilson, ό.π., p.328.

²⁰ Η Επιτροπή Αγώνα είναι μια οργάνωση – επιτροπή την οποία ίδρυσαν οι κάτοικοι των τριών κοινοτήτων που αντιστάθηκαν στη χωροθέτηση του ΧΥΤΑ Κατερίνης, με σκοπό να υπερασπίσει τις θέσεις τους.

²¹ Πρόκειται για τους Τζέγκα Λεωνίδα, Τζέγκα Αντώνιο, Τζέγκα Φανή και Μπέλλα Κων/νο.

θέση να εξειδικεύσει τον σκοπό της απόφασής του και να τον μετατρέψει σε στόχο.²² Έτσι μπορούμε να πούμε ότι ο σκοπός μιας απόφασης εκφράζει ορισμένη αξία.²³ Υπάρχουν όμως και αποφάσεις για τις οποίες οι αξίες που συσχετίζονται είναι ανταγωνιστικές. Για τη διαχείριση των απορριμμάτων, λοιπόν, δημιουργείται ένταση αξιών²⁴ ανάμεσα σε βασικές αξίες, που κατά τον H. Lasswell είναι η φύση - προστασία του περιβάλλοντος ως συνταγματική υποχρέωση του κράτους και συνταγματικό δικαίωμα-, ο πλούτος - προστασία της ιδιοκτησίας των περιοίκων ως συνταγματικό δικαίωμα επίσης-, η ισχύς – με την έννοια της δύναμης ως ικανότητα επιβολής πάνω στα άτομα (Max Weber)-, το κύρος - με την έννοια της γενικής εμπιστοσύνης-, η γνώση – ενημέρωση.²⁵ Όταν, λοιπόν, οι αξίες αυτές είναι ανταγωνιστικές, εκείνοι που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης της απόφασης έχουν να αντιμετωπίσουν το ζήτημα του συμβιβασμού ή καλύτερα της ιεράρχησης των αξιών.

Στην παραπάνω διαδικασία σημαντική βοήθεια προσφέρει η ανάλυση κόστους – οφέλους (cost – benefit analysis), η οποία προέρχεται από την οικονομική επιστήμη. Πρόκειται για μια μέθοδο υπολογισμού του καθαρού οφέλους ορισμένης πολιτικής, η οποία μπορεί να συνδυαστεί και με κάποιο ηθικό κριτήριο, όπως εκείνο των Kaldor - Hicks, σύμφωνα με το οποίο οι ωφελούμενοι αποζημιώνουν τους θιγόμενους.²⁶

Ειδικότερα, στην περιβαλλοντική πολιτική η μέθοδος κόστους – οφέλους έχει στόχο την κατά ορθολογικό τρόπο καθοδήγηση των αποφάσεων που θα ληφθούν στα πλαίσια της καταπολέμησης των διαφόρων μορφών μόλυνσης. Ο καταλογισμός γίνεται στο κόστος της ρύπανσης που αποφεύγεται και αντιπαραβάλλεται το κόστος αυτό με το κόστος που συνεπάγεται η πολιτική κατά της ρύπανσης. Τα κέντρα λήψης αποφάσεων επιλέγουν την πολιτική για την οποία το οριακό όφελος είναι μεγαλύτερο

²² Ο σκοπός είναι γενικός, ποιοτικός και χρονικά αόριστος, ενώ ο στόχος είναι συγκεκριμένος, μετρήσιμος και χρονικά προγραμματισμένος. Για τη διάκριση σκοπών και στόχων βλ. Μ. Δεκλερή, *ό.π.*, σ. 96.

²³ Βλ. Μ. Δεκλερή, *ό.π.*, σσ. 54-55.

²⁴ Η ένταση αξιών αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικά της πολυπλοκότητας την οποία θα αναλύσουμε σε άλλο σημείο.

²⁵ Ο Lasswell αναγνωρίζει επίσης ως βασικές αξίες την φιλία- έρωτα- αγάπη και την αισθητική-ομορφιά. Ο Κ.Ε. Portney, επίσης, διακρίνει πέντε τύπους μειζόνων αξιακών συγκρούσεων στη συμπεριφορά ως προς το περιβάλλον: α) επιστήμη και τεχνολογία έναντι ουμανισμού, β) οικονομία και αποδοτικότητα έναντι ουμανισμού, γ) ο ρόλος της φύσης στην κοινωνία δ) ο ρόλος του κράτους στην κοινωνία και ε) επιστήμη, τεχνολογία και οικονομικά έναντι πολιτικών διαδικασιών. Βλ. σχετικά Κ.Ε. Portney, *Controversial issues in environmental politics, Science vs. Economics vs. Politics*, Sage 1992, pp. 13-22.

²⁶ Βλ. Μ. Δεκλερή, *ό.π.*, σσ. 98-102.

ή ίσο με το οριακό κόστος. Το πρόβλημα έγκειται εδώ στην αποτίμηση του οφέλους σε χρηματικούς όρους και το ότι σε κάθε απόφαση το όφελος και το κόστος δεν μπορούν να συνυπάρχουν ταυτόχρονα.²⁷

Πάντως, οι πολιτικές προτάσεις, ειδικά εκείνες που αφορούν οικονομικά συμφέροντα, μπορούν να κατηγοριοποιηθούν από την άποψη της κατανομής που λαμβάνει το κόστος ή το όφελός τους. Το κόστος και το όφελος μπορεί να είναι χρηματικό ή μη χρηματικό και η αξία που το προσδιορίζει μπορεί να αλλάζει.²⁸ Και όσον αφορά στην πολιτική τους σημασία, αυτή προέρχεται από την κατανομή και το μέγεθός τους. Η επίπτωση του μεγέθους τους σχετίζεται άμεσα με την πολιτική δράση, ενώ η κατανομή τους επηρεάζει το κίνητρο για το σχηματισμό πολιτικών οργανώσεων και την ανάληψη, επίσης, πολιτικής δράσης.²⁹

Ειδικότερα, οι πολιτικές αλλαγές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν από το αν το κόστος ή το όφελος είναι διάχυτο ή συγκεντρωμένο. Η μελέτη αφορά τις αντιδράσεις τόσο της διοίκησης, όσο και των διοικούμενων. Έτσι, μια πολιτική μπορεί να παρέχει γενικά (αν και μικρά) οφέλη σε κόστος που μεταφέρεται κυρίως σε ένα μικρό κομμάτι της κοινωνίας. Στην περίπτωση αυτή γινόμαστε μάρτυρες της λεγόμενης «επιχειρηματικής πολιτικής» (entrepreneurial politics). Είναι πάντως εκπληκτικό το ότι υπάρχουν τέτοιου είδους ρυθμιστικές αποφάσεις, από τη στιγμή που το κίνητρο για οργάνωση είναι ισχυρό για τους αντίπαλους μιας τέτοιας πολιτικής και αδύναμο για εκείνους που ωφελούνται, ενώ ταυτόχρονα το πολιτικό σύστημα παρέχει πολλά σημεία για τα οποία μπορεί να υπάρξει αντίθεση. Σημαντικό ρόλο εδώ παίζει ένας «επιχειρηματίας», που μπορεί να είναι κάποιος πολιτικός ή ο επικεφαλής μιας ομάδας πίεσης, ο οποίος, ως αντιπρόσωπος ομάδων που δεν παίρνουν μέρος άμεσα στη λήψη των αποφάσεων, κινητοποιεί το λανθάνον κοινό συναίσθημα και συσχετίζει τις αποφάσεις με ευρέως κοινές αξίες.³⁰ Στην περίπτωση που το κόστος της απόφασης είναι συγκεντρωμένο και το όφελος διάχυτο, ο αντιπρόσωπος αυτός έχει ένα κίνητρο να προσφέρει, ώστε να μειώσει το κόστος σε

²⁷ Βλ. Sylvie Faucheux, Jean François Noël, Οι μεγάλες απειλές για το περιβάλλον, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Θεσ/νίκη 1993, σσ. 157-165.

²⁸ Βλ. J.Q. Wilson, The Politics of Regulation, NY Basic Books 1980, p. 366 (μτφ. Παρθένα Ευμορφίδου). Ο J.Q. Wilson γράφει σχετικά ότι το κόστος και το όφελος μπορούν να είναι απροσδιόριστα ή απτά. Ακόμη, κάτι που έχει ευρέως διάχυτο όφελος μπορεί να είναι ή όχι αυτό που οι οικονομολόγοι ονομάζουν δημόσιο αγαθό, από την απόλαυση του οποίου κανείς δεν μπορεί να αποκλειστεί. Όλα τα δημόσια αγαθά έχουν διάχυτο όφελος, αλλά ό,τι έχει διάχυτο όφελος δεν είναι αναγκαστικά δημόσιο αγαθό. Βλ. σχετικά J.Q. Wilson, ό.π., p. 332.

²⁹ Βλ. J.Q. Wilson, The Politics of Regulation, NY Basic Books 1980, p. 366.

³⁰ Βλ. ό.π., σ. 370.

εκείνους που ζημιώνονται. Έχει, όμως, την υποχρέωση να δράσει σύμφωνα με τη δημόσια λογική, για να μη προκαλέσει την αγανάκτηση των ωφελομένων. Κάτι τέτοιο σημαίνει ότι μπορεί να συμπληρώσει την υλική βοήθεια με κάποια σκόπιμη.³¹ Ακριβώς αυτό συμβαίνει στην εξεταζόμενη περίπτωση του ΧΥΤΑ Κατερίνης με τα αντισταθμιστικά οφέλη που προσφέρει ο δήμος στους αντιδρώντες.

Στη συνέχεια, είναι σκόπιμο να εξεταστεί η συμπεριφορά των εμπλεκόμενων ομάδων. Όταν, λοιπόν, μια συγκεκριμένη και εύκολα αναγνωρίσιμη ομάδα βαρύνεται με το κόστος ενός προγράμματος που παρέχει διάχυτο όφελος, είναι πιθανό η ομάδα αυτή να αισθάνεται το βάρος έντονα (εννοείται το κόστος) και γι' αυτό έχει ένα δυνατό κίνητρο να οργανωθεί για να το μειώσει ή τουλάχιστον να προσέξει να μην αυξάνεται. Οι πολιτικές αποφάσεις που έχουν τα πιο πάνω χαρακτηριστικά (διάχυτο όφελος και συγκεντρωμένο κόστος) κινητοποιούν μια νέα και συνήθως προσωρινή πολιτική ομάδα ψηφοφόρων³². Έτσι, όπως έχει προαναφερθεί, οι κάτοικοι των τριών κοινοτήτων που θα γειτνιάζαν με τον ΧΥΤΑ Κατερίνης ίδρυσαν την Επιτροπή Αγώνα, η οποία ήταν μια τέτοια ομάδα. Στις περιπτώσεις, εξάλλου, αυτές συνήθως δημιουργούνται δύο ομάδες. Η μία με το διάχυτο όφελος, η οποία και δεν αντιδράει (απάθεια) και η άλλη που επωμίζεται το κόστος, η οποία και κινητοποιείται. Δημιουργείται έτσι ένας συσχετισμός δυνάμεων, που γέρνει προς τη δεύτερη ομάδα. Από τη στιγμή, πάντως, που θα υιοθετηθεί μια τέτοια πολιτική, οι «ηττημένοι» μπορεί να συνεχίζουν να προσπαθούν ώστε να επηρεάσουν τη διοίκηση στην υλοποίησή της, ενώ οι «νικητές» και μη οργανωμένοι υποστηρικτές μπορεί να στρέψουν την προσοχή τους σε άλλα ζητήματα.³³ Η Επιτροπή Αγώνα, που εξετάζουμε εδώ, χάθηκε από το προσκήνιο μετά την απόφαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου για τη χωροθέτηση του ΧΥΤΑ και δεν συμμετείχε στην εξέλιξη του θέματος.

Μέσα από την ανάλυση που προηγήθηκε διαφαίνονται κάποια χαρακτηριστικά της περιβαλλοντικής πολιτικής, που αποτελούν ταυτόχρονα και κωλύματα για τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων που σχετίζονται με αυτήν. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι το περιβάλλον δεν αποτελεί ξεχωριστό τομέα δραστηριότητας, αλλά ένα πεδίο όπου κάνουν την εμφάνισή τους οι συνέπειες της δραστηριότητας άλλων τομέων. Έχει, δηλαδή, έναν οριζόντιο, διατομεακό

³¹ Βλ. J.Q. Wilson, *ό.π.*, p. 336.

³² Βλ. J.Q. Wilson, *ό.π.*, p. 335.

³³ Βλ. *ό.π.*

χαρακτήρα, που αντιτίθεται στην παραδοσιακή, κάθετη, τομεακή οργάνωση των διοικητικών δραστηριοτήτων και προβλημάτων.³⁴ Λόγω της διαπλοκής του με το σύνολο σχεδόν των επιμέρους κλαδικών πολιτικών και της ανυπαρξίας συγκροτημένου κοινωνικού χώρου πίεσης – υποστήριξης της πολιτικής περιβάλλοντος στην Ελλάδα, εμφανίζεται μια κατακερματιστική λογική τόσο στις σχέσεις των διοικητικών οργανισμών, που λαμβάνουν αποφάσεις άμεσα ή έμμεσα, όσο και στις σχέσεις της διοίκησης με τους «ενδιαφερόμενους» κοινωνικο-οικονομικούς φορείς.³⁵

Ο προηγούμενος διατομεακός χαρακτήρας αναδεικνύει τις συγκρούσεις αξιών και συμφερόντων. Γι' αυτό το κράτος πρέπει να καθορίσει το μέγεθος της επιβολής μιας ομάδας σε μια άλλη. Πρόκειται για μια «προστατευτική ρυθμιστική πολιτική», που με τους περιορισμούς και τις μεταβολές που επιβάλει, ανακατανέμει το κόστος και το όφελος ανάμεσα στις εμπλεκόμενες ομάδες, ανάμεσα, δηλαδή, σε καλά οργανωμένες ομάδες με συγκεντρωμένο κόστος και σε μεγάλο αριθμό ατόμων που δεν κινητοποιούνται και έχουν διάχυτο όφελος.

Τέλος, τα περιβαλλοντικά προβλήματα εμφανίζονται γεωγραφικά διεσπαρμένα, που σημαίνει ότι η διοίκηση χρειάζεται ένα αποκεντρωμένο δίκτυο πληροφόρησης, παρακολούθησης και ελέγχου. Ως ένας, επίσης, τύπος διασποράς μπορούν να θεωρηθούν και οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των περιβαλλοντικών δραστηριοτήτων, οι οποίες χρήζουν βραχυπρόθεσμης αντιμετώπισης.³⁶

Πιο συγκεκριμένα, η διαχείριση των απορριμμάτων αποτελεί ένα πολύπλοκο δημόσιο πρόβλημα, στο μέτρο που περικλείει οικονομικά, θεσμικά, τεχνικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά. Τα στοιχεία αυτής της πολυπλοκότητας είναι³⁷: α) η συμμετοχή πολλών δρώντων – μετόχων στη διαδικασία της απόφασης, οι οποίοι έχουν διαφορετικά συμφέροντα, προοπτικές και αξιολογήσεις, β) η αντίθεση των αξιών και η υποκειμενικότητα των προοπτικών, με συνέπεια η ικανοποίηση της μιας να επιφέρει αντίστοιχη μείωση της άλλης³⁸, και γ) η

³⁴ Βλ. Κ. Σπανού, Δημόσια Διοίκηση και Περιβάλλον, στο Μ.Σ. Σκούρτος, Μ.Κ. Σοφούλης, Η Περιβαλλοντική Πολιτική στην Ελλάδα, εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα 1995, σ. 127.

³⁵ Βλ. Γ. Π. Γιαννακούρου, Τομεακές και Χωρικές Λογικές στην Ελληνική Πολιτική Περιβάλλοντος, στο Δημήτρης Ρόκος (επιμ.), Επιστήμες και Περιβάλλον στα τέλη του αιώνα, Προβλήματα και Προοπτικές, εκδ. Εναλλακτικές εκδόσεις/ Οικολογική σκέψη 9, 1994, σ. 273.

³⁶ Βλ. Κ. Σπανού, ό.π., σσ. 129-130.

³⁷ Για να υπάρχει πολυπλοκότητα πρέπει τα τρία αυτά χαρακτηριστικά να συνυπάρχουν.

³⁸ Σύμφωνα με το αριστοποιητικό κριτήριο του Pareto (Pareto optimum) μπορούμε να φανταστούμε μια κατάσταση, όπου δεν ζημιώνεται κανείς. Υπάρχουν όμως και άλλες εκδοχές της θεωρίας αυτής, σύμφωνα με τις οποίες είναι δυνατό να ικανοποιούνται όλοι χωρίς να ζημιώνεται κανείς, να

αβεβαιότητα σχετικά με τον χαρακτήρα και τις συνέπειες των εναλλακτικών τρόπων δράσης, καθώς και σχετικά με την επικράτηση ή όχι εξωγενών παραγόντων, που επηρεάζουν την έκβαση του προβλήματος. Το γνώρισμα της αβεβαιότητας παραπέμπει στο δυναμικό χαρακτήρα του προβλήματος και στο χαμηλό βαθμό πρόβλεψης. Με άλλα λόγια, το πρόβλημα δεν έχει στατικό χαρακτήρα, αλλά εξελίσσεται (διαχρονικός χαρακτήρας), ενώ παράλληλα υπάρχει άγνοια ως προς τη μελλοντική του κατάσταση.³⁹

Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν κάποια λειτουργικά χαρακτηριστικά και περιορισμοί στην διαχείριση των απορριμμάτων, που συνθέτουν και την ουσία του προβλήματος. Αρχίζοντας με την παραγωγή των απορριμμάτων, μπορούμε να πούμε ότι σημειώνεται τα τελευταία χρόνια μια ραγδαία αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής, λόγω της οικονομικής ανάπτυξης, η οποία οδηγεί και σε αυξημένες ποσότητες ρύπων. Ταυτόχρονα, η έλλειψη περιβαλλοντικής συνείδησης από την πλευρά των καταναλωτών, οι οποίοι οδηγούνται σε υπερκαταναλωτισμό και μία έντονη αστικοποίηση, δυσχεραίνει το πρόβλημα.

Όσον αφορά στην προσωρινή αποθήκευση των απορριμμάτων, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται μπορούν να χαρακτηριστούν από παραδοσιακές έως πρωτόγονες σε ορισμένες περιπτώσεις. Η συμμετοχή του κοινού είναι κι εδώ ανεπαρκής, ενώ καθοριστικό ρόλο παίζουν και οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

Τα συστήματα συλλογής και μεταφοράς, επίσης, είναι μάλλον αναποτελεσματικά, ενώ τα προβλήματα οξύνονται με τη διάθεση των απορριμμάτων. Από τη μία υπάρχουν πολλοί χώροι ανεξέλεγκτης απόρριψης απορριμμάτων. Από την άλλη, υπάρχει κορεσμός των χώρων υγειονομικής ταφής (ΧΥΤΑ)⁴⁰. Η χωροθέτηση νέων χώρων βρίσκει επιπλέον εμπόδια στα συγκρουόμενα αιτήματα και στα τοπικιστικά, οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα των κοινωνικών ομάδων. Έτσι, οι κάτοικοι περιοχών δεν θέλουν την εγκατάσταση ΧΥΤΑ στην περιοχή τους, γιατί την υποβαθμίζει οικονομικά και αισθητικά, προξενεί κινδύνους βλάβης στην υγεία και προκαλεί σημαντικές οχλήσεις.

Τέλος, όσον αφορά στη διάθεση των απορριμμάτων, πρόβλημα αποτελεί και το χαμηλό επίπεδο ανακύκλωσης. Το πρόβλημα αυτό είναι οικονομοτεχνικό και

ωφελούνται κάποιοι, χωρίς να ζημιώνεται κανείς, καθώς και να ωφελούνται κάποιοι με παράλληλη αποζημίωση των βλαπτομένων.

³⁹ Βλ. Αντ. Μακρυδημήτρης, ό.π., σσ. 27-28.

⁴⁰ Η μέθοδος της υγειονομικής ταφής είναι και η επικρατέστερη μέθοδος διάθεσης στην Ελλάδα και στις περισσότερες χώρες – μέλη του ΟΟΣΑ.

οργανωτικό και σχετίζεται με τον περιορισμό του κόστους ανακύκλωσης και την ανταγωνιστικότητα των ανακυκλωμένων προϊόντων σε καθεστώς ελεύθερης αγοράς.⁴¹

Πέρα από τις λειτουργικές δυσκολίες υπάρχουν και περιορισμοί που αναφέρονται στη δημόσια διοίκηση. Η γραφειοκρατική δομή της, οι ελλιπείς έλεγχοι, η ανυπαρξία αστυνόμευσης βαρύνουν τον ρόλο της διαχείρισης των απορριμμάτων. Γενικότερα, υπάρχουν προβλήματα εφαρμογής της νομοθεσίας και λείπει μια ολοκληρωμένη πολιτική για τον καθορισμό χρήσεων γης και τον χωροταξικό σχεδιασμό, που θα σταματούσε την απρογραμμάτιστη διόγκωση των αστικών κέντρων.

Μπορούμε να συμπληρώσουμε και κάποιους οικονομικούς περιορισμούς, όπως είναι η δυσκολία εξεύρεσης πόρων, εφόσον είναι σχετικά πρόσφατη η χρηματοδότηση έργων διαχείρισης απορριμμάτων, τόσο από το ελληνικό κράτος, όσο και από την ΕΕ. Επίσης, τα ανταποδοτικά τέλη που προσφέρονται δεν είναι πάντοτε εξισωτικά.

Στην κοινωνία, όπως έχει προαναφερθεί, υπάρχει από τη μία ελάχιστη ευαισθησία για την καθημερινή διαχείριση των απορριμμάτων και από την άλλη τεράστια ευαισθησία μπροστά στην προοπτική γειτνίασης με ΧΥΤΑ. Ταυτόχρονα, γίνεται υπερβολική προβολή των προβλημάτων από τα ΜΜΕ και αυτό επιτείνει τη δυσπιστία απέναντι στο κράτος, κάτι που έτσι κι αλλιώς υπάρχει.

Προβλήματα αντιμετωπίζονται και στην πληροφόρηση, εφόσον πολλές φορές δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία. Αλλά και η περιβαλλοντική εκπαίδευση, που θα βοηθούσε να ξεπεραστούν πολλές δυσκολίες κυρίως μελλοντικά, περιορίζεται σε ένα μικρό ποσοστό σχολείων.

Ως τεχνικούς περιορισμούς μπορούμε να αναφέρουμε την έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού και εγκεκριμένων χώρων διάθεσης ειδικών αποβλήτων. Βέβαια, υπάρχουν και αντικειμενικοί περιορισμοί, όπως είναι η αραιοκατοικημένη ύπαιθρος, ο μεγάλος αριθμός των μικρών νησιών και των ορεινών οικισμών στην Ελλάδα και οι εποχιακές διακυμάνσεις του πληθυσμού με την τεράστια αύξηση που σημειώνει κατά τους θερινούς μήνες.⁴²

⁴¹ Βλ. Αντ. Μακρυδημήτρης, Ο Μεγάλος Ασθενής, Η Μεταρρύθμιση και ο Εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1999, σσ. 145-152.

⁴² Βλ. Γ. Αγαπητίδης, Γ. Φραντζής, Στρατηγική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη Διαχείριση των Απορριμμάτων, Μελέτη 3, ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 1993, σσ. 38-40.

Όλοι οι παραπάνω περιορισμοί αντανακλούν την πολυπλοκότητα, αλλά και τη δυσκολία του σχεδιασμού και της αντιμετώπισης του προβλήματος της διαχείρισης των απορριμμάτων.

Το πιο σημαντικό βήμα, λοιπόν, για την επίλυση ενός τέτοιου προβλήματος είναι η καταγραφή και εννοιολόγηση της πραγματικής προβληματικής κατάστασης σε σχέση με την επιθυμητή. Εξάλλου, μπορεί να υποστηριχθεί ότι είναι προτιμότερο να αντιμετωπίζεται ατελώς το ορθό πρόβλημα, παρά να επιλύεται «ορθά» το λάθος πρόβλημα.⁴³ Η δόμηση του προβλήματος περιλαμβάνει την αναγνώριση και καταγραφή των μετόχων, εκείνων δηλαδή που υφίστανται τις συνέπειες, τον προσδιορισμό των αιτημάτων τους, τα οποία συσχετίζονται κάθε φορά με την ταυτότητα, ώστε να υπάρχει συνάφεια, την θεμελίωση των αιτημάτων σε αξίες-βάσεις και τέλος, τις συνέπειες που έχουν τα αιτήματα, άλλοτε θετικές και άλλοτε όχι.⁴⁴

Ποιοι όμως είναι οι μέτοχοι ενός προβλήματος; Όπως προαναφέρθηκε, μέτοχος είναι εκείνος που υφίσταται τις συνέπειες μιας απόφασης, εκείνος, δηλαδή, που χάνει ή κερδίζει από αυτήν. Κάθε μέτοχος είναι ένα δεδομένο και η δύναμη του καθενός διαφαίνεται από τα πλεονεκτήματα και την ικανοποίηση που απολαμβάνει από την τελική απόφαση. Στην θεωρία των ομάδων όλες οι πλευρές θεωρούνται ίσες και εναλλασσόμενες και εφόσον όλες οι διαδράσεις μεταξύ των ομάδων και ανάμεσα στις ομάδες και τους υπεύθυνους θεωρούνται, επίσης, ισοδύναμες χρησιμοποιείται ένας όρος για τις πολιτικές διαδράσεις: ο συνασπισμός - συμμαχία (coalition). Οι συμμαχίες διαμορφώνονται γύρω από κοινά συμφέροντα και επεκτείνονται όταν διακυβεύεται η διαμάχη.⁴⁵

Υπάρχουν δύο δυναμικές στη διαδικασία αυτή: η μία αναφέρεται στη συνοχή και η άλλη στην επέκταση της συμμαχίας και την στρατηγική της χρήσης της. Γενικά, οι μεγάλοι συνασπισμοί κερδίζουν τους μικρούς και η ισορροπία του συστήματος επιτυγχάνεται από συμμαχίες που έχουν την πλειοψηφία. Εφόσον η δύναμη είναι αποκεντρωμένη και ρευστή, δεν δημιουργούνται ελίτ, αλλά υπάρχει ένα

⁴³ Ο A. Wildavsky έχει πει σχετικά ότι είναι προτιμότερο να πάρεις το αργό τρένο προς τη σωστή κατεύθυνση, παρά το γρήγορο τρένο προς τη λάθος κατεύθυνση. Βλ. A. Wildavsky, *The Art and Craft of Policy Analysis*, Macmillan Press, London 1979.

⁴⁴ Βλ. Αντ. Μακρυδημήτρης, *Θεωρία των Αποφάσεων*, ό.π., σσ. 15-16.

⁴⁵ Βλ. T. J. Lowi, ό.π., pp. 678-679.

πολυκεντρικό σύστημα, στο οποίο τα διάφορα κέντρα έχουν σχέσεις διαμάχης και διαπραγματεύσεως.⁴⁶

Οι δύο κεντρικοί μέτοχοι, που συσχετίζονται με το πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι η Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΑ) και οι ομάδες πίεσης που σχηματίζονται.

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) διοικούν, κατά το Σύνταγμα (άρθρο 102), τις τοπικές υποθέσεις. Υπό την έννοια αυτή αρθρώνουν και θεραπεύουν το τοπικό συμφέρον, το οποίο έγκειται και στην ικανοποιητική επιτόπια κάλυψη ορισμένων ζωτικών αναγκών των κατοίκων. Οι υποχρεώσεις⁴⁷ των ΟΤΑ για παροχή υπηρεσιών ζωτικής σημασίας βασίζονται, όμως, και σε άλλες διατάξεις του Συντάγματος, οι οποίες κατοχυρώνουν συγκεκριμένα θεμελιώδη δικαιώματα. Έτσι, η προστασία της ζωής (άρθρο 5 παρ.2), της υγείας (άρθρο 21 παρ.3), της ιδιοκτησίας (άρθρο 17 παρ. 1), της αξίας του ανθρώπου (άρθρο 2 παρ.1), η προστασία του περιβάλλοντος (άρθρο 24 παρ.1) απευθύνονται και στην αυτοδιοίκηση.⁴⁸

Τα περιβαλλοντικά προβλήματα, εξάλλου, έχουν έντονη γεωγραφική διασπορά και το γεγονός αυτό καθιστά το ρόλο της τοπικής αυτοδιοίκησης ιδιαίτερα σημαντικό. Η τοπική αυτοδιοίκηση έχει σίγουρα μεγαλύτερη δυνατότητα παρακολούθησης και ελέγχου των προβλημάτων, γιατί βρίσκεται κοντά σε αυτά. Επίσης, μπορεί να παίξει το ρόλο του φορέα – εκφραστή και του αποδέκτη των κοινωνικών αιτημάτων.⁴⁹ Ο ρόλος της αυτός σχετίζεται άμεσα με την αρχή του κράτους δικαίου, που μαζί με την αρχή της συμμετοχικής δημοκρατίας, αποτελεί τον «δημιουργικό συγχρωτισμό και εμπλουτισμό» της αρχής της προστασίας του περιβάλλοντος. Η αρχή της νομιμότητας, η αρχή της χρηστής διοίκησης, η αρχή της διαφάνειας, η αρχή της εμπιστοσύνης του διοικούμενου προς τη διοίκηση, το δικαίωμα της προηγούμενης ακρόασης του πολίτη για αποφάσεις και ενέργειες που τον θίγουν εξασφαλίζονται από την τοπική αυτοδιοίκηση.⁵⁰

Ενόψει όλων αυτών η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί να λειτουργεί σε τρία επίπεδα:

⁴⁶ Βλ. Τ. J. Lowí, ό.π.

⁴⁷ Μία υποχρεωτική αρμοδιότητα των ΟΤΑ είναι και η διαχείριση των απορριμμάτων.

⁴⁸ Βλ. Ν.-Κ. Χλέπας (επιμ.), Προοπτικές της Τοπικής Δημοκρατίας, Ένας Ελληνογερμανικός Διάλογος για την Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1998, σσ. 198-200.

⁴⁹ Βλ. Κ. Σπανού, ό.π., σ. 153.

⁵⁰ Βλ. Γιώργος Παπαδημητρίου, Περιβαλλοντικό Σύνταγμα στο Μ.Σ. Σκούρτος, Μ.Κ. Σοφούλης, ό.π., σσ. 39-40.

- i. Συνεργασία προς τα πάνω, δηλαδή με τα αρμόδια όργανα της κεντρικής κρατικής διοίκησης,
- ii. Οριζόντια συνεργασία με άλλους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης για θέματα περιβάλλοντος, που αφορούν σε περισσότερους από έναν δήμους ή κοινότητες και
- iii. Συνεργασία προς τα κάτω με φορείς του ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι δρουν στα πλαίσια του δήμου ή της κοινότητας. Μέσω αυτής της συνεργασίας θα μπορούσαν να κινητοποιηθούν οι πολίτες, συμμετέχοντας στις σχετικές διαδικασίες.⁵¹

Παράλληλα, δρουν οι ομάδες πίεσης. Γύρω από το κράτος, που είναι το κέντρο άσκησης της πολιτικής εξουσίας, οικοδομείται ένα «πολιτικό σύστημα», το οποίο περιλαμβάνει έναν αριθμό θεσμοποιημένων δυνάμεων, όπως τα κόμματα και οι ομάδες πίεσης. Οι τελευταίες είναι κοινωνικές ομάδες (σύνολο προσώπων που βρίσκονται μεταξύ τους σε κοινωνικές σχέσεις και επιδιώκουν για κάποιο χρόνο κοινούς σκοπούς) ή οργανώσεις⁵², στις οποίες υπάρχουν συστηματικές και επαναλαμβανόμενες διαδράσεις των μελών τους.⁵³ Οι δυνάμεις, που προαναφέρθηκαν, επιχειρούν να κατακτήσουν, να ελέγξουν ή να επηρεάσουν το κράτος. Επίσης, ο Habermas προσθέτει εδώ και κάποιες άλλες ομάδες περισσότερο διάχυτες, όπως η κοινή γνώμη και οι φορείς της έκφρασής της, δηλαδή τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι οποίες αποτελούν τον ονομαζόμενο δημόσιο χώρο.⁵⁴

Αυτό που ονομάσαμε πριν πολιτικό σύστημα έχει κάποιες εισροές (inputs), οι οποίες, κατά τον D. Easton, είναι οι απαιτήσεις (demands) και η υποστήριξη (support).⁵⁵ Η απαίτηση ορίζεται ως «η έκφραση της γνώμης ότι θα έπρεπε ή δεν θα έπρεπε να γίνει μια αυθεντική κατανομή σχετικά με ένα ορισμένο αντικείμενο».⁵⁶ Και μέσω των απαιτήσεων εκφράζεται η κοινωνική ζήτηση, η οποία διαφέρει από τις απλές προσδοκίες, ευχές, συμφέροντα ή κίνητρα. Η ζήτηση υποδεικνύει ποιες ανάγκες ή επιθυμίες (wants) τα μέλη της κοινωνίας «εύχονται να ικανοποιηθούν από

⁵¹ Βλ. Κ.Σ. Ρέμελης, ό.π., σ. 117.

⁵² Και η οργάνωση είναι η συνένωση ατόμων ή ομάδων για την υποστήριξη ή επίτευξη ορισμένων συμφερόντων, βλ. σχετικά Ρόη Παναγιωτοπούλου, Η Επικοινωνία στις Οργανώσεις, εκδ. Κριτικής, Αθήνα 1997, σσ. 48-49.

⁵³ Για την έννοια της διάδρασης και της κοινωνικής ομάδας βλ. Π.Α. Γέμτος, Οι κοινωνικές επιστήμες, Μια εισαγωγή, εκδ. Τυπωθήτω, Αθήνα 1995, σσ.161-163, 167-168.

⁵⁴ Βλ. Jacques Chevallier, Διοικητική Επιστήμη, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 1993, σ. 108.

⁵⁵ Βλ. D. Easton, A system analysis of political life, New York 1965, p. 38.

⁵⁶ Βλ. R.G. Schwartzberg, Πολιτική Κοινωνιολογία, Τομ. Ι, εκδ. Παρατηρητής, Αθήνα 1984, σσ. 171-172.

πολιτικά outputs. Στις σύγχρονες κοινωνίες, όμως, τα αιτήματα δεν κυκλοφορούν ελεύθερα. Υπάρχουν διαμεσολαβητές ανάμεσα στα άτομα και τις κοινωνικές ομάδες από τη μία και τις πολιτικές – διοικητικές αρχές από την άλλη, που ρυθμίζουν τη διαδικασία αποδοχής των απαιτήσεων. Για να φθάσουν στο πολιτικό επίπεδο οι απαιτήσεις αυτές πρέπει να διαβούν «θύρες», που φυλάσσονται από «θυρωρούς» ή «φύλακες», κατά τον Easton.⁵⁷

Αλλά και οι G.A. Almond και G.B. Powell, εμπνεόμενοι από τον Easton, αποκαλούν τη λειτουργία αυτή ως «απαγγελία των συμφερόντων», μέσω της οποίας «τα άτομα και οι ομάδες διατυπώνουν τις απαιτήσεις τους στους πολιτικούς ιθύνοντες». Πρόκειται για μια μετάβαση «ανάμεσα στην κοινωνία και στο πολιτικό σύστημα».⁵⁸

Ο James Q. Wilson, από την άλλη, πιστεύει ότι οι «ομάδες πίεσης» σπάνια «πιέζουν», αν θεωρήσουμε ότι επηρεασμός σημαίνει τις προσπάθειες ενός ατόμου να οδηγήσει κάποιο άλλο σε συμπεριφορά διαφορετική από εκείνη που θα διάλεγε αυτό για τον εαυτό του. Η διοίκηση είναι εκείνη που αλλάζει συνήθως τις προτιμήσεις της, ώστε να ταιριάζουν με τις προτιμήσεις των ομάδων αναφοράς. Κάποιοι υπεύθυνοι μπορεί να θεωρούν ορισμένες ομάδες ως νόμιμες και κατάλληλες πηγές απόψεων, ενώ κάποιες άλλες όχι. Αυτό είναι για τον Wilson μια «κινητοποίηση προκατάληψης», που σημαίνει ότι παρόλο που δεν υπάρχει φανερή επιρροή στη διαμόρφωση των αποφάσεων, το όφελος από τις τελευταίες ευνοεί κάποιες ομάδες ή συμφέροντα της κοινωνίας σε βάρος κάποιων άλλων.

Ένα, επίσης, πολύ σημαντικό χαρακτηριστικό της συμπεριφοράς της ομάδας είναι η προσπάθεια να ανακαλέσει, να επικεντρώσει και να αυξήσει τις υπάρχουσες σχέσεις με ευνοϊκά διακείμενους δημόσιους λειτουργούς, οι οποίοι έχουν τις ίδιες απόψεις.⁵⁹ Αυτό συμβαίνει γιατί ο χρόνος, η ενέργεια και το χρήμα βρίσκονται σε στενότητα, οπότε το να κατευθύνει κάποιος μεγάλο μέρος των πηγών αυτών σε άτομα, που είναι γνωστό ή πιθανό ότι εναντιώνονται στους σκοπούς του είναι λιγότερο αποτελεσματικό από το να τις αφιερώσει σε εκείνους που θα δράσουν προς όφελος του. Το αποτέλεσμα είναι να δρα η ομάδα ως «γραφείο εξυπηρέτησης» για τους φιλικά διακείμενους υπευθύνους της διοίκησης, μέσα στα πλαίσια των πελατειακών σχέσεων, και όχι ως «γραφείο άμεσης πειθούς» για τους

⁵⁷ Βλ. Jacques Chevallier, ό.π., σσ. 465,471.

⁵⁸ Βλ. R.G. Schwartzberg, ό.π., σσ. 199-200 και G.A. Almond, G.B. Powell, Comparative politics, A Developmental Approach, Boston 1966.

⁵⁹ Βλ. G.Q. Wilson, Political Organizations, ό.π., p. 319.

διαφωνούντες.⁶⁰ Σ' αυτό στηρίζει την άποψή του και ο Jack Hayward για τις πελατειακές σχέσεις, που αναπτύσσονται ανάμεσα στην κρατική γραφειοκρατία και τα συγκεκριμένα τομεακά συμφέροντα, εφόσον πρώτα έχουν διαμορφωθεί στενές και σταθερές διμερείς σχέσεις με τους ομοϊδεάτες της κρατικής μηχανής.

Είναι εμφανές, πάντως, ότι η κοινωνική συμμετοχή έχει τεράστια σημασία για τη διαμόρφωση και την υποστήριξη μιας πολιτικής που αφορά ένα συλλογικό αγαθό, όπως είναι το περιβάλλον. Το ζήτημα που παρουσιάζεται εδώ είναι ο βαθμός αυτής της συμμετοχής. Στις περισσότερες περιπτώσεις πρόκειται είτε για ψευδοσυμμετοχή, είτε για συμβουλευτική συμμετοχή. Στην πρώτη, οι πολίτες απλώς ενημερώνονται μέσω της δημοσιότητας, ενώ στη δεύτερη γίνεται ανταλλαγή πληροφοριών ανάμεσα στους φορείς και τους πολίτες, που εκφράζουν τη γνώμη τους, με σκοπό την ανάδραση και τον αλληλοεπηρεασμό.⁶¹

Αλλά και από την πλευρά της ίδιας της κοινωνίας η κινητοποίηση για θέματα περιβάλλοντος είναι μικρή. Η προτεραιότητα που δίνει ο πληθυσμός στα περιβαλλοντικά ζητήματα είναι σχετικά χαμηλή. Αυτή η έλλειψη περιβαλλοντικής συνείδησης οφείλεται στην αδύναμη κοινωνία των πολιτών και την εξάρτησή της από το κράτος και τον ατομικισμό, που δυσχεραίνουν τη διαμόρφωση συλλογικής συνείδησης.⁶²

Πάντως είτε υπάρχει κοινωνική κινητοποίηση είτε όχι, το πώς αντιμετωπίζει η κοινωνία των πολιτών μια πολιτική έχει ιδιαίτερη σημασία για την εφαρμογή και την αποτελεσματικότητά της.

Το περιβάλλον στο οποίο ζούμε έχει ορισμένα χαρακτηριστικά, που σχετίζονται άμεσα με το ζήτημα της εμπιστοσύνης των πολιτών. Έτσι, λοιπόν, ο κόσμος μας διακατέχεται από επικινδυνότητα, μέσα από την τάση της παγκοσμιοποίησης, και αβεβαιότητα. Μια διάσταση της διάχυτης αβεβαιότητας είναι το γεγονός ότι δεν είναι προφανές ποιος έχει την ευθύνη και τη δυνατότητα αντιμετώπισης των διαφόρων προβλημάτων. Το πρόβλημα επιτείνεται, γιατί αυτοί που έχουν δημόσια αξιώματα και, επομένως, δεσμεύονται από την υποχρέωση λογοδοσίας συχνά αποποιούνται τις ευθύνες για τις πράξεις και τις παραλείψεις τους, όταν τα πράγματα δεν πηγαίνουν όπως αναμενόταν. Όμως, μπορούμε να πούμε ότι θα

⁶⁰ Βλ. J.Q. Wilson, ό.π., T.J. Lowi, ό.π.

⁶¹ Για τις μορφές συμμετοχής βλ. σχετικά στο Δημ.Γ. Χριστοφιλόπουλος, Αστικός και Χωροταξικός Σχεδιασμός-Προγραμματισμός, Τεχνική διαδικασία ή Κοινωνική επιστήμη; , εκδ. Αφοί Π. Σάκκουλα, Αθήνα 1990, σσ. 76επ.

⁶² Βλ. Κ. Σπανού, ό.π., σσ.157-159, ιδιαίτερα υποσ. 114.

πρέπει να υπάρχει μια «ηθική της υπευθυνότητας», για την οποία μίλησε ο Max Weber, που αναφέρεται στην ετοιμότητα και την υποχρέωση να αναλαμβάνει κανείς τις άμεσες και έμμεσες συνέπειες των πράξεων και ενεργειών του, ώστε να υπάρξει και εμπιστοσύνη στο πρόσωπο των πολιτικών ή των ασκούντων τη διοίκηση από μέρους της κοινωνίας.

Ένα τρίτο γνώρισμα της εποχής μας είναι η αναγκαιότητα για συνεργασία και συνεννόηση σε όλο και περισσότερους τομείς, λόγω της κλίμακας και της συνθετότητας των προβλημάτων. Η δυσκολία εδώ έγκειται στο ότι αυτή η συνεργασία δεν είναι τελικά εφικτή παρά μόνο μεταξύ κοινωνικών ομάδων, μεταξύ κρατών και κοινωνιών που είναι επαρκώς ενημερωμένες, διαθέτουν κατάλληλα συστήματα δικαίου και πολιτικής δημοκρατίας και ταυτόχρονα έχουν τη διάθεση να περιορίσουν την αυτονομία τους για την αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν είναι ούτε απλό ούτε συνηθισμένο. Ο χαμηλός βαθμός συνεργασίας τονίζεται και από τη διάχυτη αντίληψη ενός άκρατου ατομικισμού που διακατέχει όχι μόνο τους πολίτες, αλλά και τους κυβερνώντες.⁶³

Έτσι, δημιουργούνται αντιπαλότητες και οι πολίτες αντιστέκονται σε πολλές αποφάσεις της διοίκησης για διάφορα ζητήματα. Ένα από αυτά είναι και το ζήτημα της χωροθέτησης χώρων υγειονομικής ταφής, το οποίο λαμβάνει πάντοτε μεγάλες διαστάσεις. Σε συνέδριο της ΕΕΤΑΑ για το σχεδιασμό διαχείρισης απορριμμάτων στην Ελλάδα ο Ι. Αγαπητίδης, υπεύθυνος του Τομέα Περιβάλλοντος και Ποιότητας Ζωής της ΕΕΤΑΑ, ανέφερε κάποιους παράγοντες που οδηγούν στην αντιπαλότητα αυτή. Οι παράγοντες, λοιπόν, αυτοί είναι:

- ❖ Η πολύ κακή εικόνα που έχει η διάθεση απορριμμάτων στη χώρα μας με τους εκατοντάδες χώρους ανεξέλεγκτης απόρριψης.
- ❖ Η απουσία υποδειγμάτων καλής λειτουργίας της υγειονομικής ταφής, πλην ελαχίστων εξαιρέσεων στην Ελλάδα.
- ❖ Η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τις δημόσιες αρχές για την κατασκευή και την άρτια λειτουργία ενός μεγάλου τεχνικού έργου.
- ❖ Οι εσωτερικές αντιπαραθέσεις των Δημοτικών / Κοινοτικών Συμβουλίων.
- ❖ Οι τοπικιστικές / εγωιστικές αντιπαλότητες των κατοίκων της μιας Κοινότητας με την άλλη.

⁶³ Βλ. Αντ. Μακρυδημήτρης, Η αναγκαία μεταρρύθμιση του κράτους, Δημόσιος Τομέας, τ. 150, Μάρτιος 1999, σσ. 15-16 και στο Αντ. Μακρυδημήτρης, Ο Μεγάλος Ασθενής – Η Μεταρρύθμιση και ο Εκσυγχρονισμός της Δημόσιας Διοίκησης, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 1999, σσ. 205επ.

- ❖ Το πρόβλημα της μείωσης της αξίας της γης γύρω από τον ΧΥΤΑ.
- ❖ Ο ρόλος των μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, που προβάλλει μόνο τα προβλήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων και τις κοινωνικές αντιδράσεις και αποσιωπά τις τυχόν υπαρκτές ή πιθανές λύσεις.
- ❖ Τέλος, προκειμένου να υπάρξει επιστημονική επίφαση στις κινητοποιήσεις, ζητείται η συμβουλή ενός επιστήμονα, ο οποίος, όμως, μπορεί να μην έχει ασχοληθεί ξανά με το αντικείμενο των απορριμμάτων, αλλά είναι πρόθυμος να «τεκμηριώσει» το ακατάλληλο του χώρου.⁶⁴

Εκτός από τα παραπάνω εκείνο που επηρεάζει την απόφαση για αποδοχή ή όχι μιας χωροθέτησης ΧΥΤΑ είναι η έννοια της επικινδυνότητας και, συγκεκριμένα, το πώς αντιλαμβάνεται ο πολίτης ή ο αιρετός τους πιθανούς κινδύνους που επέρχονται. Με άλλα λόγια, πώς ερμηνεύεται ψυχολογικά η επικινδυνότητα του περιβάλλοντος από το κάθε άτομο. Υπάρχουν κι εδώ επίσης κάποιοι παράγοντες, με τους οποίους γίνεται η ερμηνεία της επικινδυνότητας και αυτοί είναι:

- Προέλευση: Ο κίνδυνος είναι φυσικός ή τεχνητός, δηλαδή προκαλείται από ανθρώπινες δραστηριότητες ή όχι;
- Επιβολή: Ο κίνδυνος επιβάλλεται στο κοινό χωρίς εκείνο να ερωτηθεί;
- Εξοικείωση: Είναι παλαιός ή νέος ο κίνδυνος και πόσο εξοικειωμένο είναι το κοινό με αυτόν;
- Έλεγχος: Είναι σε θέση το κοινό να ελέγξει και να αποτρέψει τις τυχόν βλαβερές συνέπειες;
- Αμεσότητα επιπτώσεων: Οι τυχόν επιπτώσεις θα εμφανιστούν άμεσα ή σε κάποιο άγνωστο χρονικό διάστημα;
- Κατανομή ωφελειών: Οι κάτοικοι που εκτίθενται σε κίνδυνο είναι οι ίδιοι στους οποίους αντιστοιχούν και τα σχετικά οφέλη, από την άποψη της εξυπηρέτησης και της ανταμοιβής;

Με βάση τα ερωτήματα αυτά διαμορφώνεται η προσωπική άποψη του καθενός και κατ' επέκταση η κοινή γνώμη γενικά. Προφανώς, οι αντιθέσεις οξύνονται για πιθανούς κινδύνους που επιβάλλονται, είναι μη οικείοι, μη ελέγξιμοι και απειλούν τις μελλοντικές γενιές.

⁶⁴ Βλ. Ι. Αγαπητίδης, Η αντίληψη της επικινδυνότητας και το πρόβλημα της κοινωνικής αποδοχής, ΕΕΤΑΑ Συνέδριο για το σχεδιασμό διαχείρισης απορριμμάτων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, Αθήνα 1997.

Επομένως, ο πιο σίγουρος τρόπος για να αποτύχει μια προσπάθεια εξασφάλισης κοινωνικής αποδοχής είναι να επιχειρηθεί η αλλαγή της νοοτροπίας του κοινού, δηλαδή να πεισθεί ότι η υγειονομική ταφή είναι απόλυτα ασφαλής. Κάτι τέτοιο όχι μόνο δεν θα εξασφαλίσει την κοινωνική αποδοχή, αντιθέτως θα πυροδοτήσει τις τοπικές αντιδράσεις. Μια τέτοια προσπάθεια θα ήταν πατερναλιστική, εφόσον δημιουργεί την αίσθηση της επιβολής, και υπεραπλουστευτική.⁶⁵

Θα μπορούσαμε να μεταφέρουμε, επίσης, στο χώρο των ρυθμιστικών αποφάσεων όσα υποστήριξαν οι Δ.Β. Παπούλιας και Χ.Κ. Τσούκας για τις μεταρρυθμίσεις του κράτους και τη σημασία της εμπιστοσύνης. Ως κρίσιμη λέξη, λοιπόν, θεωρούν την «εμπιστοσύνη». Το πιο σημαντικό εμπόδιο για μια μεταρρύθμιση, αλλά και για τις αποφάσεις της διοίκησης είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης, η αμοιβαία καχυποψία μεταξύ πολιτών και κυβέρνησης, κάτι που εκ παραδόσεως χαρακτηρίζει τη νεοελληνική κοινωνία.⁶⁶

Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται ομάδες συμφερόντων που συμπεριφέρονται σύμφωνα με το «δίλημμα του φυλακισμένου», μοντέλο συμπεριφοράς από τη θεωρία των παιγνίων. Το δίλημμα αυτό συνίσταται στο πρόβλημα επιλογής που έχει ένας παίκτης, όταν έχει να επιλέξει ανάμεσα στη συνεργασία και τη μη συνεργασία με έναν άλλο παίκτη, υπό συνθήκες άγνοιας ως προς τη συνεργασιμότητα του άλλου, εφόσον και οι δύο υποτίθεται ότι είναι φυλακισμένοι και απομονωμένοι. Το παιχνίδι παίζεται μόνο μία φορά και είναι μηδενικού αθροίσματος, δηλαδή ο ένας μπορεί να νικήσει ολοκληρωτικά τον άλλο.⁶⁷ Το άτομο, λοιπόν, ή η κοινωνική ομάδα δεν πιστεύει ότι τα άλλα άτομα θα ενεργήσουν σύμφωνα με το δημόσιο συμφέρον. Έτσι, δημιουργείται πρόβλημα κοινωνικού συντονισμού και πρόβλημα εμπιστοσύνης. Το πρόβλημα, όμως, σε μια κοινωνία καχυποψίας είναι ότι οι άνθρωποι όχι μόνο δεν εμπιστεύονται ο ένας τον άλλο, αλλά δεν εμπιστεύονται ούτε τον ίδιο τον εκπρόσωπο του κράτους ή της διοίκησης.

⁶⁵ Βλ. Ι. Αγαπητίδης, ό.π., σσ.3-4.

⁶⁶ Βλ. Δ.Β. Παπούλιας, Χ.Κ. Τσούκας, Κατευθύνσεις για τη Μεταρρύθμιση του Κράτους, εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1998, σσ. 110επ, και Δ.Β. Παπούλιας, Χ.Κ. Τσούκας, Μια άλλη ματιά στο πρόβλημα και Η πολυπλοκότητα του εκσυγχρονισμού, Οι δρόμοι των μεταρρυθμίσεων (αφιέρωμα), Το Βήμα, 28/02/1999.

⁶⁷ Βλ. Δ. Δημητράκος, Το «δίλημμα του φυλακισμένου», Οι δρόμοι των μεταρρυθμίσεων (αφιέρωμα), Το Βήμα, 28/02/1999.

Προκειμένου, λοιπόν, ο τελευταίος να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κοινού πρέπει πρωτίστως να αλλάξει τα συμφραζόμενα (context), το πλαίσιο, δηλαδή, αναφοράς μέσα από το οποίο τα άτομα ερμηνεύουν τις αποφάσεις. Να υπάρξει, με άλλα λόγια, μια κουλτούρα υψηλής εμπιστοσύνης. Αυτό δημιουργείται όταν η συμπεριφορά του αντανακλά τις αξίες του και σημαίνει ότι α) είναι σε θέση να δεσμεύεται και β) μπορεί να τηρεί τις δεσμεύσεις αυτές.⁶⁸

Επομένως, ο δημόσιος τομέας πρέπει να ασκεί μία διαρκή και συνετή προσπάθεια για την ανατροπή της κακής εικόνας του και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών, η οποία αποτελεί και το θεμέλιο για την οικοδόμηση ενός άλλου δημόσιου τομέα, σύγχρονου και αποδοτικού. Η επικοινωνιακή αυτή στρατηγική είναι αναγκαίο να χαρακτηί με άξονα την αμοιβαία κατανόηση και αποδοχή, αλλά και συμμετοχή, για να επιτευχθεί η ενεργοποίηση της κοινωνίας και η «κοινωνία υπευθύνων πολιτών».⁶⁹

Στην παραπάνω επικοινωνιακή διαδικασία δύο βασικά στοιχεία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη: α) ο προσδιορισμός των στοιχείων πομπός – δέκτης και β) η δημοσιότητα. Οι διάφοροι πομποί της επικοινωνίας, όπως τοπικές ή περιφερειακές αρχές, θα έχουν διάφορες πηγές στη διάθεσή τους και οι διάφορες ομάδες – στόχοι, δέκτες δημοσιότητας, θα έχουν διαφορετικές ανάγκες πληροφόρησης και διαφορετική πρόσβαση σε διάφορα κανάλια επικοινωνίας. Επίσης, θα έχουν τα δικά τους χαρακτηριστικά, όσον αφορά στη «δεκτικότητα» διαφόρων μορφών δημοσιότητας. Από την άλλη, η δημοσιότητα παίζει κρίσιμο ρόλο στο να προσελκύσει και να ενημερώσει όσους εμπλέκονται στη διαδικασία προγραμματισμού και υλοποίησης ενός προγράμματος ή μιας απόφασης.⁷⁰

Υπάρχουν, ταυτόχρονα, και κάποιες ενέργειες στις οποίες δύναται να προβεί το κράτος προκειμένου να εξασφαλίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών. Έτσι, η μέριμνα για την ασφάλειά τους απέναντι σε κάθε μορφής απειλές της προσωπικότητας, της ζωής και της περιουσίας μπορεί να οδηγήσει στην αποκατάσταση μιας νέας ισορροπίας ανάμεσα στην αποτελεσματικότητα και τη νομιμοποίηση του συστήματος και κυρίως του αισθήματος δημόσιας ασφάλειας.

⁶⁸ Βλ. Δ.Β. Παπούλιας, Χ.Κ. Τσούκας, Κατευθύνσεις για τη Μεταρρύθμιση...,ό.π., 113-119.

⁶⁹ Βλ. Αντ. Μακρυνδημήτρης, Επ. Σπηλιωτόπουλος (επιμ.), Η Δημόσια Διοίκηση στην Ελλάδα, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή 2001, σ.204.

⁷⁰ Βλ. Γιάννης Σελίμης, Η Επικοινωνιακή Πολιτική στους ΟΤΑ και ο Ρόλος των Γραφείων Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων (εργασία – μελέτη), Αθήνα 2002, σσ. 8-12, 51-54.

Όμως, η δημόσια διοίκηση μπορεί να μεταλλαχθεί και ποιοτικά. Το γραφειοκρατικό κράτος πρέπει να γίνει επιτελικό κράτος διαχείρισης και αντιμετώπισης σύνθετων και πολύπλοκων δημοσίων προβλημάτων. Ο νέος ρόλος του κράτους σχετίζεται με τον νέο τύπο επικοινωνιακής λογικής και ηθικής, κατά τον Habermas, με την έννοια ότι πείθει, επικοινωνεί με την κοινωνία, σέβεται πλήρως τη γνώμη του άλλου και οι πολίτες το εμπιστεύονται.⁷¹

Επιστρέφοντας στο ζήτημα της ενημέρωσης του κοινού είναι σκόπιμο να αναφέρουμε μια μελέτη της ΕΕΤΑΑ του 1993 για τη χάραξη στρατηγικής από την Τοπική Αυτοδιοίκηση στα θέματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, όπου προτείνονται κάποιοι στόχοι ανάμεσα στους οποίους είναι και η αναβάθμιση της ενημέρωσης των πολιτών και η μεταστροφή της πληροφόρησης από ανεπίσημη σε επίσημη. Ο πολίτης σκόπιμο θα ήταν να συμμετέχει στη διαδικασία σχεδιασμού νέων εγκαταστάσεων, ώστε να υπάρχει και αποδοχή τους και να ξεπερνιούνται σύνδρομα όπως τα εξής: α) “Not in My Back Yard” (NIMBY), β) “Built Absolutely Nothing Anywhere Near Anyone” (BANANA), γ) Not in Greece” (NIG). Πρέπει, έτσι, να τονιστεί η φιλοσοφία της «κοινής ευθύνης» (shared responsibility) και να προσεγγιστεί ο πολίτης με διαπραγματευτική διάθεση.⁷²

Μετά από όλη την προηγούμενη ανάλυση είναι ενδιαφέρον να εξετάσουμε την περίπτωση της χωροθέτησης του ΧΥΤΑ Κατερίνης ως case – studie. Για να μιλήσουμε, πάντως, για το πρόβλημα των απορριμμάτων μιας περιοχής είναι σκόπιμο να εξετάσουμε αρχικά τα γενικά χαρακτηριστικά της (φυσικά, οικονομικά, δημογραφικά, κλπ.). Τα χαρακτηριστικά αυτά εξέτασε και η σχετική μελέτη για το σχεδιασμό της διαχείρισης των απορριμμάτων στο Νομό Πιερίας, η οποία ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 1998.

Έτσι, λοιπόν, σύμφωνα με την απογραφή του 1991, ο πληθυσμός του νομού ανερχόταν σε 116.763 κατοίκους, ήταν κατανεμημένος σε 100 οικισμούς και ο μεγαλύτερος Δήμος της Κατερίνης είχε 45.000 κατοίκους. Η οικονομία του νομού είναι κατά βάση αγροτική, ενώ η γεωργική ανάπτυξη συνοδεύτηκε από τον πολλαπλασιασμό των τοπικών βιομηχανιών – βιοτεχνιών επεξεργασίας, συσκευασίας, κονσερβοποίησης και εξευγενισμού γεωργικών προϊόντων. Τα

⁷¹ Βλ. Αντ. Μακροδημήτρης, Διοίκηση και Κοινωνία, εκδ. Θεμέλιο, Αθήνα 1999, σσ. 524-526.

⁷² Βλ. Γ. Αγαπητίδης, Γ. Φραντζής, Στρατηγική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη Διαχείριση των Απορριμμάτων, Μελέτη 3, ΕΕΤΑΑ, Αθήνα 1993, σσ. 48-50, 53-54. Επίσης στο Μ. Αλεξάκη, Γ. Αγαπητίδης, Η Διαχείριση των Απορριμμάτων στην Ελληνική Περιφέρεια, Αθήνα 1999, σσ. 112-116, στο Ι. Αγαπητίδης, Η αντίληψη της επικινδυνότητας..., ό.π., σσ. 4-5 και στο J. Petts, Incineration risk perceptions and public concern, Waste Management and Research, Vol. 10, No 2, April 1992.

τελευταία χρόνια υπάρχει στροφή προς τον τριτογενή τομέα και κυρίως στον τουρισμό στην εκτεταμένη παραλιακή ζώνη του νομού και στις προσβάσεις του Ολύμπου. Για το λόγο αυτό μπορούμε να πούμε ότι ο κύριος όγκος των παραγόμενων απορριμμάτων σε επίπεδο νομού είναι οικιακά.

Βέβαια, κατά την εκπόνηση της μελέτης σχεδιασμού δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τα ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά των απορριμμάτων. Γι' αυτό και έγιναν εκτιμήσεις με βάση τα κατά τόπους διαθέσιμα στοιχεία, αλλά και την εμπειρία από άλλες περιοχές της Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά του νομού. Έτσι, η συνολική ετήσια παραγωγή απορριμμάτων εκτιμήθηκε τελικά σε 45.500 τόνους.⁷³ Όπως είναι φυσικό η παραγωγή αυτή είναι μεγαλύτερη κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, λόγω της αυξημένης τουριστικής κίνησης.

Τα προβλήματα που εντόπισε η προηγούμενη έρευνα ήταν κυρίως η ανυπαρξία συνολικού σχεδιασμού διαχείρισης απορριμμάτων σε επίπεδο νομού μέχρι την περίοδο εκείνη, δηλαδή έως και τον Απρίλιο του 1998, αλλά και οι κίνδυνοι που εγκυμονούσε η ανεξέλεγκτη διάθεση των απορριμμάτων, εκτός των άλλων και λόγω της αυτανάφλεξης. Άλλες μέθοδοι διάθεσης που χρησιμοποιούνταν ήταν η καύση, η κάλυψη με χώμα ή αμμοχάλικο και η συμπίεση.

Τελικά οι προτάσεις της μελέτης σχεδιασμού περιλάμβαναν:

1. Διαίρεση του νομού σε διαχειριστικές ενότητες.
2. Πρόταση διαχείρισης των απορριμμάτων ανά διαχειριστική ενότητα.
3. Πρόταση για την αξιοποίηση των απορριμμάτων.
4. Διερεύνηση εναλλακτικών σεναρίων για τη διαχείριση.
5. Καθορισμό φορέων διαχείρισης.
6. Ενέργειες για την υλοποίηση του Σχεδίου Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΣΔΑ).

Η πρώτη πρόταση, λοιπόν, αναφέρεται στη διαίρεση του νομού σε τρεις διαχειριστικές ενότητες, σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια:

- Τη μορφολογία.
- Το υφιστάμενο οδικό δίκτυο.
- Την πολεοδομική ανάπτυξη και τις παραγωγικές δραστηριότητες.

⁷³ Βλ. Ι. Φραντζής & Συνεργάτες ΕΠΕ, Σχεδιασμός Διαχείρισης Απορριμμάτων στο Νομό Πιερίας, Περίληψη Μελέτης, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 2.

- Τις ποσότητες και τις συγκεντρώσεις οικιακών και ειδικών απορριμμάτων.
- Τις υφιστάμενες υποδομές και τα προγράμματα διαχείρισης απορριμμάτων.
- Τις απαιτούμενες υποδομές του συστήματος συλλογής - μεταφοράς, τις υπολογιζόμενες λειτουργικές δαπάνες και τις αποστάσεις των κέντρων παραγωγής απορριμμάτων από τους χώρους διάθεσης (αρχή της εγγύτητας).
- Τέλος, για τον ακριβή καθορισμό των ορίων των Διαχειριστικών Ενοτήτων λαμβάνεται υπόψη και η διοικητική διαίρεση (ΟΤΑ).

Επίσης, το ΣΔΑ έθεσε ως πρώτη προτεραιότητας τα ζητήματα της οριστικής διακοπής της ανεξέλεγκτης διάθεσης των απορριμμάτων και της χρησιμοποίησης ενός ορθολογικότερου συστήματος αποκομιδής.

Όσον αφορά στο θέμα της αποκομιδής, επιλέχθηκε το Σύστημα της Μηχανικής Αποκομιδής των απορριμμάτων. Ο προσδιορισμός «μηχανική» τίθεται για να διακρίνει τη νέα μέθοδο, κατά την οποία τα απορρίμματα φορτώνονται με μηχανικό τρόπο στα απορριμματοφόρα και όχι χειρωνακτικά, όπως γινόταν παλαιότερα. Εκτιμήθηκε, επίσης, ο ελάχιστος απαιτούμενος εξοπλισμός προσωρινής αποθήκευσης αποκομιδής κάθε ενότητας.

Σε ότι αφορά στην τελική διάθεση επιλέχθηκε για το σύνολο του νομού η μέθοδος της υγειονομικής ταφής, ως η βέλτιστη για την περιοχή. Έτσι, η πρόταση ήταν να λειτουργήσουν τρεις ΧΥΤΑ, ένας σε κάθε ενότητα.

Επίσης, για την τελική διάθεση εξετάστηκε η δυνατότητα μείωσης του όγκου των απορριμμάτων που οδηγούνται προς ταφή με τη λειτουργία τριών μονάδων Composting, μία σε κάθε ενότητα. Με τον τρόπο αυτό θα γίνεται ανάκτηση του οργανικού κλάσματος των απορριμμάτων για την παραγωγή compost, το οποίο θα χρησιμοποιείται ως υλικό επικάλυψης στους ΧΥΤΑ. Η μέθοδος αυτή οδηγεί έτσι σε μείωση των απαιτήσεων σε όγκο στο ΧΥΤΑ κατά 40-45 %.

Παράλληλα, ένα μέρος των απορριμμάτων δύναται να αξιοποιηθεί μέσω της ανακύκλωσης. Προτάθηκε η εφαρμογή προγράμματος ανακύκλωσης με Διαλογή στην Πηγή και λειτουργία Κέντρου Ανάκτησης Υλικών. Η μέθοδος της Διαλογής στην Πηγή αποτελεί τη διαδικασία με την οποία χρήσιμα υλικά ανακτώνται στην πηγή παραγωγής τους -το νοικοκυριό- με τη συμμετοχή των κατοίκων, πριν αυτά αναμειχθούν με τα απορρίμματα. Η μεθοδολογία αυτή έχει το πρόσθετο πλεονέκτημα

της μείωσης των απορριμμάτων και της μείωσης του κόστους συλλογής και μεταφοράς τους. Επίσης, θεωρήθηκε επιβεβλημένη η λειτουργία Μονάδας Ανάκτησης Υλικών (MRF), αφού έτσι εξασφαλίζεται υψηλή καθαρότητα και εμπορευσιμότητα των προϊόντων, ανεξάρτητα από την τελική μέθοδο επεξεργασίας και διάθεσης. Το πρόγραμμα ανακύκλωσης προτάθηκε να εφαρμοστεί στους τρεις δήμους της τρίτης διαχειριστικής ενότητας και το Δήμο Κατερίνης σε πρώτη φάση και σε δεύτερη φάση σε ολόκληρο το νομό.

Επίσης, θεωρήθηκε επιτακτική η εξυγίανση και αποκατάσταση των υφιστάμενων χώρων διάθεσης, αμέσως μετά την έναρξη λειτουργίας των ΧΥΤΑ και προτάθηκε και σχέδιο αποκατάστασης.

Για την επιτυχή όμως εφαρμογή του σχεδίου διαχείρισης τονίστηκε και η ανάγκη σύστασης των κατάλληλων φορέων διαχείρισης. Έτσι, προτάθηκε η σύσταση Διαδημοτικών Επιχειρήσεων για την 1^η και 2^η Διαχειριστική Ενότητα και η διάρθρωση του Συνδέσμου Αποκομιδής Διαχείρισης Απορριμμάτων Πιερίας (ΣΑΔΑΠ) για την 3^η Δ.Ε.

Τέλος, θεωρήθηκε απαραίτητο να γίνουν οι ανάλογες ενέργειες με προγράμματα ενημέρωσης των φορέων και των κατοίκων για την αποδοχή και τη συμμετοχή τους στην αντιμετώπιση του προβλήματος των απορριμμάτων.

Το θέμα, πάντως, της κατασκευής ΧΥΤΑ στο Δήμο Κατερίνης είχε ξεκινήσει να συζητείται από το 1992. Για το σκοπό αυτό είχε γίνει τότε μια Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) από μελετητική ομάδα. Ο προτεινόμενος χώρος βρισκόταν στην περιοχή της Π. Χράνης στη θέση «Βαθρόλακας» και η έκταση ήταν δημοτική. Απέχε από το κέντρο της πόλης (σε ευθεία απόσταση) 7,5 χλμ. και οι πλησιέστερες κοινότητες ήταν η Ν. Τραπεζούντα (1,5 χλμ.) και ο Κ. Αγ. Ιωάννης (2,5 χλμ.).⁷⁴ Όμως, η απόφαση στη συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου (Πρακτικό 8 / 20-8-92) η σχετική μελέτη απορρίφθηκε και το όλο ζήτημα σταμάτησε.

Στη συνέχεια, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες του δήμου για επανεξέταση του θέματος, δεν υπήρξε κανένα θετικό αποτέλεσμα.⁷⁵

Στις αρχές του 1995 το θέμα επανήλθε στο νέο Νομαρχιακό Συμβούλιο (Πρακτικό 1/ 11-01-95) και μάλιστα σε κατεπείγουσα συνεδρίαση, γιατί υπήρχε η πίεση χρόνου για τη χρηματοδότηση του έργου από το Ταμείο Συνοχής. Στη

⁷⁴ Βλ. Ολύμπιο Βήμα, 10/01/1995, σσ.1,8.

⁷⁵ Βλ. Συνέντευξη του τότε δημάρχου Κατερίνης στην εφημερίδα Η Τοπική της Πιερίας, 9/08/1995,σ.5.

συνεδρίαση συμμετείχαν και οι κοινότητες της Ν. Τραπεζούντας, του Κ. Αγιάννη και της Ν. Χράνης, οι οποίες και ήταν αντίθετες με τη χωροθέτηση. Τελικά, η ΜΠΕ εγκρίθηκε ομόφωνα (αρ. 1/95) με την προϋπόθεση να υπάρξει αλλαγή του χώρου στη συνέχεια (στη θέση «Μπουφόλακας») με τροποποίησή της.

Έτσι, στις 2/02/95 η γνωμοδοτική επιτροπή, που συστήθηκε με την 8585/24-09-91 απόφαση του Νομάρχη, ενέκρινε ομόφωνα ως κατάλληλο το νέο χώρο, ενώ συντάχθηκε και υδρογεωλογική μελέτη, που αποφάνθηκε θετικά για την καταλληλότητα του χώρου. Η νέα αυτή προτεινόμενη θέση απέιχε από τον Κ. Αγιάννη 6,5 χλμ., από την Ν. Τραπεζούντα 2,5-3 χλμ. και από την Π. Χράνη 4-5 χλμ.

Στη συνέχεια το Δημοτικό Συμβούλιο ανέθεσε με απ' ευθείας σύμβαση στην εταιρία Γεωγνώση Α.Ε. την εκπόνηση της εδαφοτεχνικής μελέτης, καθώς και την ΜΠΕ στους μελετητές Θεοδωρόπουλο και Κατσόγιαννο. Στους ίδιους ανατέθηκε και η μελέτη αξιολόγησης στοιχείων καταλληλότητας του νέου ΧΥΤΑ. Τελικά, το Δημοτικό Συμβούλιο ενέκρινε τις δύο τελευταίες μελέτες με τις αποφάσεις 341/95 και 342/95 αντίστοιχα.

Αντιδράσεις, όμως, υπήρχαν και πάλι από κατοίκους. Μάλιστα, έγιναν δύο ενστάσεις εναντίον της χωροθέτησης από ιδιώτες.⁷⁶ Τελικά, όμως, οι ενστάσεις αυτές απορρίφθηκαν από το Νομαρχιακό Συμβούλιο, το οποίο στη συνεδρίαση της 15/12/1995 ενέκρινε την ΜΠΕ με πλειοψηφία 19 προς 1 (αρ. 78/95).⁷⁷

Μπορούμε στο σημείο αυτό να παρατηρήσουμε όλους εκείνους που εμπλέκονται στη σχετική απόφαση για τη χωροθέτηση. Όπως, έχουμε αναφέρει οι μέτοχοι είναι εκείνοι που υφίστανται τις συνέπειες του προβλήματος. Οι μέτοχοι αυτοί έχουν συγκεκριμένα συμφέροντα, που άλλοτε συμπίπτουν και άλλοτε όχι. Έτσι δημιουργούνται συγκρούσεις, πίσω από τις οποίες κρύβονται κάποιες αξίες, γι' αυτό και γίνεται λόγος για συγκρούσεις αξιών.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, λοιπόν, μπορούμε να διακρίνουμε τους εξής μετόχους και παράλληλα διευκρινίζονται και οι αξίες στις οποίες στηρίζουν τις επιδιώξεις τους:

1. Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, που ενεργοποιείται με βάση την αποκλειστική αρμοδιότητά της για τη διαχείριση των απορριμμάτων. Πρόκειται, δηλαδή, για υποχρέωση της διοίκησης να βρει λύση και όχι μόνο

⁷⁶ Πρόκειται για τους Τζέγκα Αντώνιο, Τζέγκα Λεωνίδα, Τζέγκα Φανή και Μπέλα Κων/νο.

⁷⁷ Ο Ν. Σύμβουλος που μειοψήφισε δικαιολόγησε την ψήφο του στο ότι δεν πρόλαβε να μελετήσει την εισήγηση του γεωλόγου κ. Τσούκα, η οποία απορρίπτει τις προηγούμενες ενστάσεις. Βλ. σχετικά στα Πρακτικά του Ν.Σ. της 15/12/95 και στην εφημερίδα Η Τοπική της Πιερίας, 20/12/1995, σ. 9.

δικαίωμα των πολιτών να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των απορριμμάτων. Η διοίκηση, μάλιστα, έχει την ισχύ, τη δύναμη να πάρει αποφάσεις.

2. Οι τρεις κοινότητες, κάτοικοι και αντιπρόσωποι, που αντιδρούν στη χωροθέτηση και που εκπροσωπούνται από την Επιτροπή Αγώνα, την οποία και ίδρυσαν για να υπερασπιστούν τις απόψεις τους. Σε γενική συνέλευση των κοινοτήτων Ν. Τραπεζούντας και Κ. Αγιάνη στις 11/12/94, όπου και ακολούθησε ψήφισμα εναντίον του ΧΥΤΑ στην Π. Χράνη, τονίστηκε εκτός των άλλων ότι αυτός «εγκυμονεί άμεσο κίνδυνο για την υγεία των κατοίκων και υποβαθμίζει αισθητικά και αναπτυξιακά τις κοινότητες». Επίσης, σε συνέντευξη του προέδρου της Ν. Τραπεζούντας αναφέρονται οι «δημοκρατικές διαδικασίες (διάλογος, θέσεις, αντιθέσεις), που δεν έγιναν».⁷⁸ Γίνεται λόγος, λοιπόν, για το δικαίωμα στη ζωή (υγεία), το δικαίωμα στο περιβάλλον (αισθητική), τα οικονομικά (αναπτυξιακά) συμφέροντα και τις αρχές του κράτους δικαίου και της συμμετοχικής δημοκρατίας (δημοκρατικές διαδικασίες).
3. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία, που επιδιώκει την προστασία των αρχαιολογικών ευρημάτων της περιοχής.
4. Το Ίδρυμα Γεωτεχνικών Μεταλλευτικών Ερευνών (ΙΓΜΕ), που προσπαθεί να προστατέψει το περιβάλλον και τα ύδατα ειδικότερα.
5. Οι ιδιώτες οικοπεδούχοι της περιοχής, που προχώρησαν σε ενστάσεις έχουν οικονομικά συμφέροντα που διακυβεύονται, εφόσον μειώνεται η αξία των οικοπέδων τους.
6. Οι κτηνοτρόφοι της περιοχής, εκτός των οικονομικών συμφερόντων τους, που προσπαθούν να υπερασπίσουν την ελευθερία τους, με την έννοια εδώ του αυτοκαθορισμού της εργασίας, αφού πιθανόν να αντιμετωπίσουν πρόβλημα κατά την άσκησή του.
7. Οι κάτοικοι του Δήμου Κατερίνης, που κατοικούν μακριά από τον προτεινόμενο χώρο δεν εμφανίζονται να αντιδρούν στη χωροθέτηση. Αυτοί επιθυμούν τη λύση του προβλήματος, δηλαδή να απαλλαγούν από τα απορρίμματα.

⁷⁸ Βλ. Η Τοπική της Πιερίας, 14/12/1994, σσ. 3,8.

Εκτός από τους επιμέρους μετόχους του προβλήματος είναι σκόπιμο να σκιαγραφήσουμε το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον μέσα στο οποίο έπρεπε να ληφθεί η σχετική απόφαση για το χώρο κατασκευής του ΧΥΤΑ Κατερίνης. Είναι χαρακτηριστικό, λοιπόν, ότι δεν υπήρχαν κατά την περίοδο αυτή οικολογικές οργανώσεις, που θα μπορούσαν να ευαισθητοποιηθούν για το ζήτημα της χωροθέτησης. Αυτό, φυσικά, υποδεικνύει τη χαμηλή ευαισθησία που υπάρχει γενικότερα στην κοινωνία των πολιτών για τα περιβαλλοντικά θέματα.

Όμως, στην προκειμένη περίπτωση δεν διακυβεύονταν μόνο το περιβάλλον, αλλά και οικονομικά συμφέροντα. Επίσης, η χωροθέτηση τελικά στο συγκεκριμένο χώρο της Π. Χράνης αποτελούσε μία απόφαση που θα είχε συγκεκριμένο κόστος για τους κατοίκους των τριών όμορων κοινοτήτων και διάχυτο όφελος για τους υπόλοιπους δημότες. Έτσι, υπήρξε κινητοποίηση από τους κατοίκους των τριών κοινοτήτων, οι οποίοι και ίδρυσαν την λεγόμενη Επιτροπή Αγώνα, μια ομάδα για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους.⁷⁹

Η Επιτροπή αυτή φαίνεται να δραστηριοποιείται λίγο πριν από τη συζήτηση της χωροθέτησης στο Νομαρχιακό Συμβούλιο με την εξουσιοδότηση από τη γενική συνέλευση των τριών κοινοτήτων «να ενεργήσει προς κάθε αρμόδια υπηρεσία και φορέα τα νόμιμα για τη ματαίωση της απόφασης του Δήμου Κατερίνης να γίνει σκουπιδότοπος στην περιοχή της Π. Χράνης».⁸⁰ Έτσι, μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής έλαβαν μέρος στη συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου της 11/01/1995, συμμετείχαν στη συζήτηση και προσπάθησαν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα. Όμως, στη συζήτηση αυτή η επιρροή της Επιτροπής Αγώνα είναι μικρή, εφόσον η τοπική εξουσία από την άλλη εμφανίζεται ενωμένη.⁸¹ Κι αυτό γιατί η έγκριση της ΜΠΕ για τη χωροθέτηση ψηφίστηκε τελικά ομόφωνα και από τους τέσσερις συνδυασμούς, που αποτελούσαν το Νομαρχιακό Συμβούλιο.⁸²

Εξάλλου, η δομή της γνώμης της Επιτροπής Αγώνα κατά τη διάρκεια των συζητήσεων δεν εκφράζει εσωτερική συνοχή, σταθερότητα και την ίδια ένταση ανάμεσα στα μέλη της.⁸³ Αυτό υποστηρίζει και ο Πάρεδρος της Χράνης, μάλιστα

⁷⁹ Βλ. James Q. Wilson, *Political Organizations*, ό.π., p. 335.

⁸⁰ Βλ. Η Τοπική της Πιερίας, 14/12/1994, σ. 8.

⁸¹ Βλ. James Q. Wilson, *Political Organizations*, ό.π., p. 337.

⁸² Πρόκειται για τους συνδυασμούς «Σύγχρονη Πιερία», «Τοπική Αναγέννηση», «Κίνηση για την Πιερία» και έναν ανεξάρτητο.

⁸³ Ο όρος της εσωτερικής συνοχής εκφράζει το μέτρο στο οποίο μπορούν να συμβιβάζονται δύο ή περισσότερες γνώμες τις οποίες το ίδιο άτομο ή ομάδα μπορεί να έχει πάνω σε ένα ή περισσότερα πολιτικά προβλήματα. Επίσης, με τον όρο σταθερότητα κωδικοποιείται η χρονική αντοχή ορισμένης πολιτικής γνώμης και η ένταση αναφέρεται στο βαθμό προσηλώσεως που το άτομο ή η ομάδα

μέσα στη συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου, όπου και λέει ότι «οι Πρόεδροι Κ.Αγιάννη και Ν. Τραπεζούντας άλλα δηλώσανε σε μένα ...και άλλα δηλώσανε στον κ. Νομάρχη...». ⁸⁴ Δε φαίνεται, λοιπόν, να υπάρχει ενιαία στάση μεταξύ των μελών της Επιτροπής Αγώνα, σε σημείο μάλιστα που υπάρχουν και κατηγορίες για κρυφές συνεννοήσεις των εκπροσώπων του Κ. Αγιάννη και Ν. Τραπεζούντας με τον Νομάρχη Π. Μπροφίδη, σε σύσκεψη που έγινε μια μέρα πριν από τη συνεδρίαση του Νομαρχιακού Συμβουλίου, στην οποία δεν έλαβε μέρος ο Πάρεδρος της Χράνης. ⁸⁵ Για τέτοιες συμμαχίες ανάμεσα στις ομάδες των διοικούμενων και των διοικούντων κάνει λόγο και ο J. Hayward. Αυτές δημιουργούνται όταν ορισμένα μέλη από τη μία ομάδα συμμαχούν με τους «ομοίους» τους από την άλλη. ⁸⁶

Ένα δεύτερο κύριο χαρακτηριστικό, επίσης, του κοινωνικού περιβάλλοντος είναι η σχέση δυσπιστίας που υπάρχει ανάμεσα στον πολίτη και το κράτος. Τη σχέση αυτή μπορούμε να τη διακρίνουμε μέσα από τα δημοσιεύματα των εφημερίδων εκείνης της περιόδου και μέσα από τη συζήτηση του Νομαρχιακού Συμβουλίου στις 11/01/1995.

Έτσι, σε δημοσίευμα της 11^{ης} Ιανουαρίου 1995 αναφέρεται ότι «η μεταφορά του χώρου του ΧΥΤΑ στη νέα τοποθεσία της Π. Χράνης...δεν πείθει τους κατοίκους ούτε ως προς τη δυνατότητα σύγχρονης ταφής, ούτε ως προς τις καλές προθέσεις της πολιτείας»! ⁸⁷ Υπάρχουν, επίσης, δημοσιεύματα που εμφανίζουν δημότες να έχουν σοβαρά προβλήματα καθαριότητας και τα οποία αυξάνουν το αίσθημα της δυσπιστίας ως προς το πόσο αποτελεσματική μπορεί να είναι η διοίκηση στα θέματα της διαχείρισης των απορριμμάτων. Είναι χαρακτηριστικές οι φράσεις από διαμαρτυρίες δημοτών: «Χρόνια οι κάτοικοι διαμαρτύρονται προς τις αρμόδιες αρχές του Δήμου χωρίς αποτέλεσμα», «Ο Δήμος Κατερίνης ποτέ μέχρι σήμερα δεν ενδιαφέρθηκε. Επανειλημμένα ζητήσαμε κάδους σκουπιδιών και ακόμα δεν έχουν βάλει», «Υπαίτιος αυτή τη φορά δεν είναι μόνο οι διάφοροι ασυνείδητοι πολίτες, αλλά και η δημοτική

εκδηλώνει στην κατεύθυνση της γνώμης του. Για τις έννοιες αυτές βλ. σχετικά Α.-Ι.Δ. Μεταξάς, Πολιτική Επικοινωνία, ό.π. σσ. 18-20.

⁸⁴ Βλ. Πρακτικά της 11/01/1995 και τις συνεντεύξεις των κ. Δ. Αραμπατζή, τότε προέδρου του Κ. Αγιάννη, Ι. Τσαουσίδη, μέλους της Συντονιστικής Επιτροπής και εκπροσώπου της Ν. Χράνης, και Λ. Τζέγκα, ιδιώτη και μέλους της Επιτροπής Αγώνα.

⁸⁵ Η έκφραση «μας πούλησαν» είναι χαρακτηριστική στις συνεντεύξεις των Ι. Τσαουσίδη και Λ. Τζέγκα.

⁸⁶ Βλ. Jack Hayward, State and Society..., ό.π., p. 30.

⁸⁷ Βλ. Η Τοπική της Πιερίας, 11/01/1995, σ. 1.

αρχή δια των υπηρεσιών της», «Οι υποσχέσεις από τους αρμόδιους πήγαιναν σύννεφο», «...και ακόμα περιμένουμε».⁸⁸

Για τη σημασία όμως της σχέσης εμπιστοσύνης με τους πολίτες μίλησαν και οι εκπρόσωποι των ΟΤΑ στη συνεδρίαση της 11/01/1995. Έτσι, ο τότε Δήμαρχος Κολινδρού τόνισε ότι «θα πρέπει να γίνει μια σοβαρή συνεννόηση μεταξύ των ενδιαφερόμενων και να μην υπάρχει καχυποψία...αφού για να γίνει ένα έργο χρειάζεται συναίνεση». Κατά τη διάρκεια της συζήτησης ο Νομαρχιακός Σύμβουλος (ΝΣ) Ε. Κουκιάτης είπε ξεκάθαρα ότι διακρίνει μια δυσπιστία στη σχέση κράτους – πολίτη. Ο ΝΣ Χ. Καραφουλίδης, από την άλλη, θεωρεί σημαντική τη συμμετοχή των κοινοτήτων στο Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού που θα γινόταν, ώστε να ελέγχουν τη λειτουργία του έργου και να διασφαλίζουν τη διαφάνεια. Επιτροπές ελέγχου προτείνει και ο ΝΣ Α. Ζαρκανέλας και ο τότε πάρεδρος της Χράνης. Επίσης, ο τότε Αντιδήμαρχος της κοινότητας Ν. Τραπεζούντας στη συνέντευξη που παραχώρησε για την παρούσα μελέτη είπε ότι έχει αμφιβολίες για το αν θα συνεχιστεί η σωστή λειτουργία του ΧΥΤΑ, όταν τη διαχείριση αναλάβει ο Δήμος.⁸⁹ Οι αναφορές αυτές στις επιτροπές ελέγχου, που θα ήταν σκόπιμο να σχηματιστούν, δηλώνουν ακριβώς την αναγκαιότητα ελέγχου και την ύπαρξη δυσπιστίας.⁹⁰

Όμως, για να καλλιεργηθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης είναι αναγκαία, εκτός των άλλων⁹¹, δύο στοιχεία: το πρώτο είναι η δημιουργία ενός αισθήματος κοινότητας, με την έννοια του «we feeling», μεταξύ εκείνων που αποφασίζουν και εκείνων που θα υποστούν τις συνέπειες της απόφασης (καθησυχαστική ταυτότητα).⁹² Έτσι, μπορούν να ερμηνευθούν τα λόγια του ΝΣ Α. Καρπούζα, όταν στην παραπάνω συνεδρίαση έλεγε ότι συμμερίζεται τις ανησυχίες των κατοίκων, «γιατί όλα αυτά δημιουργούνται από την ανευθυνότητα του κράτους», αλλά και του ΝΣ Σ. Γκούνα, ο οποίος διαβεβαίωνε ότι «αν υπάρξει πρόβλημα... εμείς θα είμαστε μαζί σας, δεν μας ενδιαφέρουν τόσο τα 650 εκ., αλλά η υγεία των πολιτών».

⁸⁸ Βλ. Ολύμπιο Βήμα, Στήλη Η Φωνή των πολιτών, 24/02/1995, σ.7, 3/03/1995, σ.2, 24/03/1995, σ.2.

⁸⁹ Ο κ. Κ. Πετρίδης δήλωσε χαρακτηριστικά απαντώντας στην ερώτηση για το ποιος διαχειρίζεται τη λειτουργία του ΧΥΤΑ Κατερίνης: « Τη λειτουργία την ελέγχει ακόμη η γερμανική εταιρία που κατασκεύασε τον ΧΥΤΑ, γι' αυτό και λειτουργεί σωστά. Έχω αμφιβολίες αν θα συνεχιστεί αυτό και όταν αναλάβει ο Δήμος τη λειτουργία...». Κατά την περίοδο, βέβαια, της σχετικής έρευνας ο κ. Κ. Πετρίδης αγνοούσε φαίνεται ότι τη διαχείριση του ΧΥΤΑ είχε προ πολλού ο Δήμος.

⁹⁰ βλ. Πρακτικά συνεδρίασης 11/01/1995.

⁹¹ Η υπευθυνότητα, οι έγκυρες και έγκαιρες αποφάσεις και η αποτελεσματικότητα της διοίκησης οδηγούν στη δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης με τον πολίτη.

⁹² Για την έννοια της καθησυχαστικής ταυτότητας βλ. σχετικά Α.-Ι. Δ. Μεταξά, ό.π., σσ. 61-64.

Το δεύτερο στοιχείο, που μπορεί να δημιουργήσει ή να αυξήσει το κλίμα εμπιστοσύνης είναι η σωστή ενημέρωση. Και μιλάμε για σωστή ενημέρωση, γιατί διαφορετικοί δέκτες έχουν και διαφορετικές ανάγκες πληροφόρησης, αλλά και διαφορετική ικανότητα να κατανοήσουν την πληροφορία. Εφόσον, λοιπόν, το επίπεδο της μόρφωσης των κατοίκων των κοινοτήτων που αντιστέκονταν στην χωροθέτηση του ΧΥΤΑ Κατερίνης ήταν χαμηλό, χρειάζονταν μία πιο προσεγμένη ενημέρωση. Τη δυσκολία κατανόησης των τεχνικών εννοιών αναφέρει ο κ. Κ. Πετρίδης, αντιπρόεδρος της Ν. Τραπεζούντας, όταν λέει πως «το πρόβλημα είναι ότι, εφόσον δεν έχουμε τις γνώσεις, και να μας εξηγούσαν το τι θα γίνει δεν θα καταλαβαίναμε αν κάτι δεν ήταν σωστό».

Σωστή ενημέρωση σημαίνει, επίσης, έγκαιρη και τακτική ενημέρωση. Σύμφωνα πάντα με τα δημοσιεύματα του Τύπου λίγα είχαν γίνει όσον αφορά στην περιβαλλοντική παιδεία λίγο πριν και κατά τη διάρκεια του 1995. Αλλά και η γενικότερη ενημέρωση των πολιτών για τα περιβαλλοντικά προβλήματα και τους τρόπους αντιμετώπισής τους ήταν σε μεγάλο βαθμό ελλιπής. Η μόνη εξαίρεση είναι κάποια δημοσιεύματα, που αναφέρονται στα είδη των απορριμμάτων και τους τρόπους χειρισμού τους, όπως είναι και η υγειονομική ταφή, στην αναγκαιότητα της ανακύκλωσης, στη σχέση περιβάλλοντος και θέσεων εργασίας.⁹³

Αντιθέτως, υπάρχουν δημοσιεύματα που αναφέρουν τον χώρο υγειονομικής ταφής ως σκουπιδότοπο, με την ανοχή μάλιστα και των υπευθύνων, από τη στιγμή μάλιστα που υπάρχουν και μεταξύ τους κάποιοι που χρησιμοποιούν τον ίδιο όρο.⁹⁴ Έτσι, λοιπόν, στην εφημερίδα Η Τοπική της Πιερίας στις 14 Δεκεμβρίου 1994 υπάρχει άρθρο με τον τίτλο: «Ο νεοεκλεγείς πρόεδρος της Ν. Τραπεζούντας Π. Σεϊταρίδης επισημαίνει: Να γιατί δε θέλουμε το σκουπιδότοπο» και στις 11 Ιανουαρίου 1995 σε σχετικό πάλι άρθρο αναφέρεται ότι «...εντός των προσεχών ημερών θα επανέλθει και μάλιστα με μεγαλύτερη ένταση το επίμαχο θέμα της μεταφοράς του σκουπιδότοπου – Πέλεκα στο χώρο της παλαιάς Χράνης». Δηλαδή, δεν φαίνεται να υπάρχει καμία διαφοροποίηση ανάμεσα στον παλιό ανεξέλεγκτο σκουπιδότοπο της περιοχής Πέλεκα και το νέο χώρο υγειονομικής ταφής στην Π. Χράνη. Επίσης, σχεδόν ένα χρόνο μετά αυτός ο διαχωρισμός ακόμη συγχέεται. Έτσι, σε σχετικό άρθρο στην εφημερίδα Ολύμπιο Βήμα στις 16 Δεκεμβρίου 1995 αναφέρεται ότι «κατά τη χθεσινοβραδινή

⁹³ Βλ. Ολύμπιο Βήμα, 26/04/1995, σ.2, 13/05/1995, σ.1,8, και Η τοπική της Πιερίας, 13/07/1994, σ.5, 14/12/1994, σ.5, 4/01/1995, σ.14.

⁹⁴ βλ. Ολύμπιο Βήμα, 16/12/1995, Η Τοπική της Πιερίας, 11/12/1995, σ. 1.

του συνεδρίαση το Ν.Σ. συμφώνησε με το Δήμο Κατερίνης για το σκουπιδότοπο σε περιοχή της Π. Χράνης...». Από την άλλη, στα πρακτικά του Νομαρχιακού Συμβουλίου της 11^{ης} Ιανουαρίου 1995 ακούγεται πάλι η λέξη σκουπιδότοπος από κοινοτάρχες, μέλη της Συντονιστικής Επιτροπής και Νομαρχιακούς Συμβούλους. Συγκεκριμένα, ο πρόεδρος της Χράνης αναφέρει ότι «τον κύριο λόγο για το που θα γίνει ο σκουπιδότοπος τον έχουν οι κάτοικοι της Χράνης...», ενώ ο πρόεδρος της Ν. Τραπεζούντας ισχυρίζεται ότι «εν υπνώσει το θέμα του σκουπιδότοπου από τον Αύγουστο του 1992, ημερομηνία κατά την οποία απορρίφθηκε η ίδια μελέτη από το τότε Ν.Σ. γίνεται θρυαλίδα της κοινωνικής... ευαισθησίας...». Επίσης, ο κ. Τσουσίδης, μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής, είπε πως «άλλη μελέτη θα περάσει στην ΕΟΚ ...και αλλού θα γίνει ο πραγματικός σκουπιδότοπος» και ο κ. Μπέλλας, επίσης μέλος, ανέφερε ότι «η συντονιστική επιτροπή τριών χωριών αποφάσισε πως δεν δέχεται κανέναν χώρο στην Π. Χράνη για σκουπιδότοπο». Την ίδια άποψη είχε και ο κ. Γελαστόπουλος, πρόεδρος του Συμβουλίου της Ν. Χράνης. Τέλος, ο Νομαρχιακός Σύμβουλος Χ. Καραφουλίδης θεωρεί ότι «έχουμε καταλήξει οι εκπρόσωποι των τεσσάρων συνδυασμών, να συμφωνήσουμε στην εναλλακτική πρόταση ο σκουπιδότοπος να γίνει στη θέση Μπουφόλακας...».

Παράλληλα, οι ενέργειες του Δήμου Κατερίνης ήταν περιορισμένες. Έτσι, πραγματοποιήθηκε μία ημερίδα για τη διαχείριση των απορριμμάτων και την υγειονομική ταφή, που διοργανώθηκε από τον Σύλλογο Δημοτικών Υπαλλήλων Ν. Πιερίας στις 12/05/1995, ενώ λίγες μέρες αργότερα ξεκίνησε μια καμπάνια του Δήμου για την καθαριότητα της πόλης με τη βοήθεια των τοπικών μέσων ενημέρωσης και έντυπου υλικού.⁹⁵ Από την πλευρά των κοινοτήτων, όμως, υπάρχουν κατηγορίες προς το Δήμο για ανυπαρξία ενημέρωσής τους για το ζήτημα του ΧΥΤΑ στο διάστημα πριν την έναρξη των συζητήσεων για τη χωροθέτηση, κάτι που δεν δέχεται η διοίκηση. Η τελευταία υποστηρίζει ότι έγιναν συζητήσεις και υπήρξαν έγγραφα που ενημέρωναν τις κοινότητες.

Τελικά, παρά τις αρχικές αντιδράσεις το έργο του ΧΥΤΑ Κατερίνης συνεχίστηκε. Ο ΧΥΤΑ ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2000 και τέθηκε σε λειτουργία το Μάρτιο του 2001.

Παράλληλα, όσον αφορά την κατασκευή Μονάδας Λιπασματοποίησης και Εργοστασίου Μηχανικής Ανακύκλωσης έχει ολοκληρωθεί η προμελέτη, όμως δεν

⁹⁵ Βλ. Η Τοπική της Πιερίας, 17/05/1995, σ.6, 24/05/1995, σ.4.

εγκρίνονται τα έργα αυτά, εφόσον δεν υπάρχουν πόροι χρηματοδότησής τους. Επομένως, το πρόγραμμα της ανακύκλωσης «κολλάει» στην πράξη, λόγω του υψηλού κόστους της. Κατά τις συνομιλίες μας, μάλιστα, με τον κ. Π. Ρούτη, υπεύθυνο του Γραφείου Προγραμματισμού της Τεχνικής Υπηρεσίας του Δήμου Κατερίνης, επισημάνθηκε ότι το ΥΠΕΧΩΔΕ προσπαθεί να προωθήσει τέτοια έργα, σε μεγαλύτερη όμως κλίμακα, που δηλαδή θα έχουν μεγαλύτερη χωρητικότητα και θα είναι λιγότερα σε αριθμό, ακριβώς λόγω του αυξημένου κόστους τους. Επομένως, είναι σκόπιμα έργα που θα εξυπηρετούν περισσότερους δήμους ή ακόμη και νομούς.

Ειδικότερα, οι τελευταίες εξελίξεις για το θέμα της ανακύκλωσης αφορούν προτάσεις (οικονομοτεχνική μελέτη) προς το ΥΠΕΧΩΔΕ, που σχετίζονται με το λεγόμενο σύστημα Συλλογικής Εναλλακτικής Διαχείρισης – Ανακύκλωσης (ΣΣΕΔ), με βάση την Οδηγία 64/92 και το Ν. 2939/2001 για τους διαχειριστές συσκευασιών.

Όσον αφορά την αποκατάσταση των παλαιών ανεξέλεγκτων χωματερών του Δήμου Κατερίνης, που όπως έχει αναφερθεί λειτουργούσαν σε τρεις χώρους, έχουν προσωρινά αποκατασταθεί με την επικάλυψη των απορριμμάτων με χώμα, ενώ γίνεται μελέτη για την οριστική αποκατάσταση και ανάπλασή τους.

Τέλος, στον τομέα της ενημέρωσης οι Δήμοι Κατερίνης, Παραλίας, Κορινού και Ελαφίνας, σε συνεργασία με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, συμμετέχουν σε ένα διαδημοτικό «πρόγραμμα προβολής και δημοσιότητας της λειτουργίας του ΧΥΤΑ Κατερίνης». Το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτείται από το Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ).

Από την παραπάνω μελέτη μπορούμε να εξαγάγουμε κάποια βασικά συμπεράσματα για την πολιτική διαχείρισης των απορριμμάτων:

- Η μέθοδος διάθεσης που χρησιμοποιείται περισσότερο είναι η υγειονομική ταφή, λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει, ανάμεσα στα οποία και το χαμηλό κόστος επένδυσης και λειτουργίας, σε σχέση με τις υπόλοιπες μεθόδους. Η υγειονομική ταφή επιλέχθηκε και στο Δήμο Κατερίνης.
- Στις αποφάσεις με συγκεντρωμένο κόστος και διάχυτο όφελος, όπως είναι και η απόφαση για τη χωροθέτηση ενός ΧΥΤΑ, δημιουργούνται δύο ομάδες. Η ομάδα που επιβαρύνεται με το κόστος κινητοποιείται, ενώ η άλλη μένει απαθής. Έτσι, και στη χωροθέτηση του ΧΥΤΑ Κατερίνης δημιουργείται η Επιτροπή Αγώνα και δραστηριοποιούνται οι τρεις κοινότητες, που αντιστέκονται στη χωροθέτηση, ενώ, από την άλλη, οι

υπόλοιποι κάτοικοι του Δήμου δε φαίνεται να αναμιγνύονται στις σχετικές διαδικασίες της λήψης των αποφάσεων.

- Γενικότερα, ανάμεσα στους μετόχους του προβλήματος της χωροθέτησης του ΧΥΤΑ δημιουργείται μία σύγκρουση αξιών, που κυρίως επικεντρώνεται στην αντιπαράθεση των οικονομικών συμφερόντων με το περιβάλλον.
- Υπάρχουν δύο στοιχεία που χαρακτηρίζουν το κοινωνικό περιβάλλον σχετικά με τα θέματα του περιβάλλοντος. Το πρώτο αναφέρεται στη χαμηλή προτεραιότητα που δίνει ο πληθυσμός στο περιβάλλον. Αυτή η έλλειψη περιβαλλοντικής συνείδησης οφείλεται στην αδύναμη κοινωνία των πολιτών και την εξάρτησή της από το κράτος και τον ατομικισμό, που δυσχεραίνουν τη διαμόρφωση συλλογικής συνείδησης. Το αποτέλεσμα είναι ο χαμηλός βαθμός κοινωνικής οργάνωσης, γεγονός που φαίνεται και από το ότι στο Δήμο Κατερίνης δεν υπήρχαν οικολογικές οργανώσεις κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για τη χωροθέτηση του ΧΥΤΑ. Το δεύτερο στοιχείο είναι η σχέση δυσπιστίας που υπάρχει ανάμεσα στον πολίτη και το κράτος, που οφείλεται στη συχνή αναποτελεσματικότητα και ανευθυνότητα της διοίκησης.
- Όπως δείχνει η ανάλυση περίπτωσης, η έλλειψη εμπιστοσύνης σχετίζεται άμεσα με το ζήτημα της κοινωνικής αποδοχής, που η σημασία της είναι τόσο μεγάλη, ώστε έχει υποστηριχθεί ότι κατασκευάζονται τελικά έργα αποδεκτά και όχι τεχνικοοικονομικά σκόπιμα. Σημαντικό ρόλο παίζουν εδώ οι αρχές του κράτους δικαίου και της συμμετοχικής δημοκρατίας, η συνεργασία και η επικοινωνία με τον πολίτη, η μείωση του γραφειοκρατικού κράτους και η ενημέρωση.
- Η ενημέρωση που υπήρξε στο Δήμο Κατερίνης για το έργο του ΧΥΤΑ από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης, αλλά και από τις υπηρεσίες του Δήμου υπήρξε ελλιπής. Μάλιστα, χαρακτηριστική είναι και η σύγχυση που δημιουργείται ανάμεσα στους ανεξέλεγκτους χώρους απόρριψης απορριμμάτων και τους χώρους υγειονομικής ταφής, γεγονός που φαίνεται από τη χρήση του όρου σκουπιδότοπος και στις δύο περιπτώσεις. Αυτό εντοπίστηκε τόσο στις τοπικές εφημερίδες, όσο και στους ιθύνοντες της διοίκησης στην Κατερίνη και τις όμορες κοινότητες.

- Η σημασία, λοιπόν, της σωστής ενημέρωσης είναι ότι μπορεί να μειώσει τις αντιδράσεις απέναντι σε μια πολιτική απόφαση. Όμως, η διοίκηση συνήθως υποτιμάει τη σημασία της δημοσιότητας για την ύπαρξη εμπιστοσύνης και αποδοχής. Έτσι, στην περίπτωση της χωροθέτησης του ΧΥΤΑ Κατερίνης η διοίκηση δεν προσπάθησε να κινητοποιήσει προς όφελός της την ομάδα των κατοίκων, που θα απολάμβανε το διάχυτο όφελος από την κατασκευή του ΧΥΤΑ, ώστε να υπάρξει αντίλογος και επιχειρήματα υπέρ του έργου αυτού. Γενικά, πάντως, η διαφήμιση ενός πολιτικού αγαθού είναι περισσότερο πολύπλοκη από εκείνη των οικονομικών αγαθών. Αν εκφράζαμε την απόφαση για τη χωροθέτηση του ΧΥΤΑ ως πολιτικό προϊόν, θα λέγαμε ότι είναι δύσκολο να πειστεί ο κόσμος για τη χρησιμότητά του, πόσο μάλλον όταν αυτό συνεπάγεται και ένα από και άμεσο κόστος για ορισμένους. Άρα, στην προκειμένη περίπτωση, η δημοσιότητα – ενημέρωση χρειάζεται πιο προσεκτικούς χειρισμούς για να είναι πειστική.
- Η τελική απόφαση για τη χωροθέτηση ενός τέτοιου έργου μπορούμε να πούμε ότι είναι αποτέλεσμα του συσχετισμού δυνάμεων που σχηματίστηκε τη συγκεκριμένη στιγμή της απόφασης. Δηλαδή, η απόφαση πάρθηκε όταν για κάποιο λόγο η ομάδα που αντιστεκόταν στη χωροθέτηση και εμπόδιζε τη λήψη της απόφασης έχασε μέρος της δύναμής της. Εφόσον τα άτομα και οι αξίες – συμφέροντα που διακυβεύονται παραμένουν τα ίδια, εκείνο που μεταβάλλεται είναι η βαρύτητα ή δύναμη κάθε ομάδας στη λήψη των αποφάσεων.

Γενικά, προκειμένου να υπάρξει μια σωστή πολιτική διαχείρισης των απορριμμάτων πρέπει να υπάρξει μια διαφορετική αντιμετώπισή τους από το κράτος και τους πολίτες. Ο ίδιος ο όρος «απορρίμματα» τα αδικεί, αφού όλα ή σχεδόν όλα έχουν τη χρησιμότητά τους είτε ως νέα προϊόντα, είτε ως καύσιμη ύλη, είτε ως λίπασμα. Εφόσον, έχει υποστηριχθεί ότι ο άνθρωπος προστατεύει μόνο ότι αγαπάει (Cousteau) πρέπει να υπάρξει από την πλευρά του κράτους προσπάθεια διαφώτισης και ευαισθητοποίησης των πολιτών. Και από την άλλη, εφόσον οι πολίτες υποστηρίζουν ότι το σημερινό κράτος είναι πολύ μικρό και ανίσχυρο να λύσει τα μεγάλα προβλήματα του κόσμου και πολύ μεγάλο για να λύσει τα μικρά (Daniel Bell), είναι το κράτος που έχει την ανάγκη της συναίνεσης, της συμμετοχής και της σύμπραξης σε θέματα που άπτονται άμεσα της κοινωνίας.

Θα ήταν, τελικά, ουτοπία η προσπάθεια, ακόμη και η σκέψη, να εναρμονίσουμε τις ανάγκες του ανθρώπου με εκείνες της φύσης. Όμως, είναι το ίδιο σαφές ότι επιβάλλεται να αναζητήσουμε κάποια χρυσή τομή.